

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta tělesné výchovy a sportu

Kuželkářský sport v Lokomotivě Liberec

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. František Kolář, CSc.

Zpracoval:
Martin Vodička

Praha 2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Praze, dne 25. 8. 2011

.....

Martin Vodička

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své bakalářské práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto bakalářskou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení: Fakulta / katedra: Datum vypůjčení: Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych chtěl poděkovat PhDr. Františku Kolářovi, CSc. za odborné vedení a podporu při tvorbě bakalářské práce, za praktické rady a možnost využít jeho znalostí a zkušeností v oblasti historie. Dále bych chtěl poděkovat kuželkářům z Lokomotivy Liberec za zapůjčení klubových kronik a cenné poznatky z historie kuželkářství.

Abstrakt

Název: Kuželkářský sport v Lokomotivě Liberec

Cíle: Cílem mojí bakalářské práce byl podrobný průzkum a studium vývoje kuželkářského sportu v oddílu Lokomotiva Liberec. Po pečlivém prostudování všech dostupných materiálů jsem došel ke zjištění, že z dostupné literatury, kronik a osobních zápisků libereckých kuželkářů nelze vypracovat celou bakalářskou práci. V první části bakalářské práce je tak podrobně zmapován vznik a vývoj této hry, změny v technickém vybavení kuželkářů, cesta od zábavného ke sportovnímu pojetí a také organizační struktura řídicích orgánů v Československu, České republice a ve světě. Ve druhé části bakalářské práce se zabývám vývojem tělovýchovy v Liberci, historií tamních kuželkářských kroužků a oddílů a historií kuželkářského klubu Lokomotiva Liberec.

Metody: Pro bakalářskou práci jsem zvolil dvě metody. Metodu analýzy odborné literatury, všech dostupných tiskovin týkajících se kuželek a průzkum a studium ručně psaných kronik, které v průběhu let vytvořili sami hráči liberecké Lokomotivy.

Klíčová slova: kuželkářský sport, kuželky, kuželkáři, Lokomotiva Liberec

Abstract

Title: Bowling sport in the Lokomotiva Liberec

Aim: The aim of my bachelor thesis was detailed survey and study of the development of bowling sport in the Lokomotiva Liberec. After carefully studying all available materials I came to the conclusion that from the available literature, chronicles and personal notes of Liberec bowling players, I can not do the whole bachelor thesis. In the first part of bachelor thesis is mapped in detail the formation and evolution of the game, the changes in equipment of bowling players, path from entertainment to sports concept and the organizational structure of the managing authorities in Czechoslovakia, Czech republic and abroad. In the second part of the bachelor thesis I deal with the development of sports in Liberec, history of local bowling clubs and history of the bowling club Lokomotiva Liberec.

Method: For bachelor thesis I have chosen two methods. The method of analysis of literature, all available printed publications with bowling theme and survey and study of handwritten chronicles which over the years have created players of Lokomotiva Liberec.

Key words: bowling sport, bowling, bowling players, Lokomotiva Liberec

Obsah

Abstrakt.....	5
Abstract.....	6
1. Úvod.....	9
2. Kuželkářský sport.....	10
2.1. Co jsou kuželky.....	10
2.2. Kuželky versus bowling.....	11
3. Historie kuželek.....	14
3.1. Počátky kuželek.....	14
3.1.1. Postupný rozvoj hry.....	15
3.1.2. Počátky kuželek v Čechách.....	16
3.1.3. Rozvoj kuželníků.....	17
3.2. Staré a zábavné kuželkářské hry.....	19
3.2.1. Kuželkářské názvosloví.....	20
3.2.2. Šňůra.....	21
3.2.3. Od rohu.....	21
3.2.4. Bank.....	21
3.2.5. Honér.....	22
3.2.6. Válečná o ceny.....	23
3.2.7. Hra alegerová.....	23
3.2.8. Domečky.....	23
3.2.9. Sokolská.....	24
3.2.10. Vajíčko.....	24
3.3. Novodobá historie kuželek ve světě.....	25
3.3.1. Počátky organizovaného kuželkářství.....	25
3.3.2. Události po 2. světové válce.....	26
3.3.3. Počátky Fédération Internationale des Quilleurs.....	27
3.3.4. Cesta k olympijským hrám.....	28
3.3.5. Od 80. let až po současnost.....	29
3.4. Vznik a organizační struktura sportovního kuželkářství v ČSR a ČR.....	30
3.4.1. Vznik Asociace československého sportu kuželkářského.....	30
3.4.2. První aktivity AČSK.....	31
3.4.3. Válečná a poválečná organizace kuželkářského sportu.....	32
3.4.4. Změny spojené s komunistickým režimem.....	33
3.4.5. Události v našem kuželkářském sportu od 90. let po současnost.....	34
3.5. Vývoj tělovýchovy v Liberci.....	39
3.5.1. Raná období tělovýchovy v Liberci.....	39
3.5.2. Liberecký Sokol do roku 1945.....	40
3.5.3. Liberecká tělovýchova po osvobození.....	40
3.5.4. Od 80. let po současnost.....	41
3.6. Kuželkářský oddíl Lokomotiva Liberec.....	42
3.6.1. Vývoj kuželkářských kroužků v Liberci.....	42
3.6.2. KK Lokomotiva Liberec.....	43
3.6.3. Liberecké kuželny.....	44
3.6.4. Úspěchy kuželkářů Lokomotivy Liberec v domácích soutěžích.....	46
3.6.5. Mezinárodní úspěchy Lokomotivy Liberec.....	48
3.6.6. Ivo Blaževič.....	49
3.6.7. Bohumír Dušek.....	52
4. Závěr.....	55
5. Použitá literatura.....	57
6. Seznam příloh.....	58
6.1. Seznam použitých obrázků.....	58

6.2. Seznam použitých tabulek.....	58
------------------------------------	----

1. Úvod

K výběru tématu bakalářské práce mě motivovaly především dvě věci. První byl fakt, že kuželkářský sport není širší veřejnosti nijak zvlášť známý, přestože se jedná o velmi starou a v dnešním pojetí i divácky atraktivní sportovní hru. To samé platí o publikacích nebo knížkách o kuželních. Ve studovně FTVS jsem našel dvě nebo tři absolventské práce, které se zabývají kuželními. Ovšem ani jedna se nijak podrobněji nevěnuje historii této hry. Jsou zaměřeny spíše na kuželkářský trénink. Svou bakalářskou práci bych se chtěl zařadit k těmto autorům a pomoci tak k tomu, aby se kuželky dostaly více do podvědomí širší veřejnosti.

Ke kuželním jsem se dostal docela náhodně ve 14 letech, když jsem si tuto hru vyzkoušel v rámci memoriálu Karla Blaževiče, který patřil k zakladatelům a propagátorům kuželkářského sportu v Liberci. V dresu Lokomotivy Liberec jsem absolvoval dvě sezóny ve 2. kuželkářské lize dorostu. Poté jsem nastupoval dva roky v „B“ týmu mužů. Největší zkušeností pro mě byly starty ve 2. nejvyšší soutěži mužů, kde jsem hrál v „A“ týmu mužů. Po sestupu do 3. ligy jsem kuželkářskou činnost přerušil. Z úspěchů si nejvíce cením 9. místa z mistrovství České republiky dorostenců 2005 a 14. místa z kategorie juniorů v roce 2009, také na mistrovství České republiky.

V bakalářské práci Kuželkářský sport v Lokomotivě Liberec se nejprve budu zabývat tím, jak hra v kuželky vznikla, jak se v minulosti vyvíjela a kdy získala sportovnější charakter. Dále se v práci věnuji organizační struktuře mezinárodního kuželkářství a také organizovanému kuželkářství v Československu a České republice. Ve druhé části bakalářské práce se budu věnovat vývoji tělovýchovy v Liberci a budu se zabývat historií kuželkářství v oddílu Lokomotivy Liberec.

2. Kuželkářský sport

2.1. Co jsou kuželky

Demetrovič a kol. (1988) vysvětlují, že kuželkářský sport je standardní herní soutěž, kde dochází ke srážení devíti kuželek, koulí házenou po kuželkářské dráze.

Kuželky, nebo hra v kuželky, jak se tato hra dříve nazývala, jsou jednou z nejstarších her. Má charakter sportovní hry s velmi dlouhou tradicí. Po staletí tato hra přináší lidem zábavu ve spojení se zdravým pohybem, který je hlavně v dnešní době základem k uchování tělesného a duševního zdraví. I když hra samotná měla v dřívějších dobách zejména charakter zábavy a dnes to je hlavně charakter soutěžní, přesto je princip stále stejný. Úkolem hráče je srazit pomocí koule co největší počet kuželek. Hody se stále dokola opakují a může se zdát, že hra se poté stává poněkud nudnou, ale není tomu tak. Hra je velmi zábavná, hlavně když probíhá v kolektivu několika lidí.

„ PRAVIDLA PRO DOKONALÝ VRH KOULÍ

a) Uchopiti kouli, hluboce nabrati dechu, s komíhající se paží se předkloniti, určití místo vrhu, podívati se na místo položení koule, napjati svaly, odhadnouti sílu potřebnou ku vrhu a provésti vrh.

b) Vzpřímiti tělo, ramena nechati poklesnouti, uvolniti svaly a znovu hluboce nabrati dechu.

c) Pozorovati dopad koule a výsledek vrhu.

d) Uvarovati se veškerých nesportovních pohybů, jako skoků, pomáhání tělem apod.“

(První kuželkářská pravidla, pravděpodobně 1937)

Kuželkářský sport je sportovní hra, kterou mohou provozovat lidé všech věkových kategorií. Dolní věková hranice je však omezena. Kuželky jsou totiž poměrně náročné na fyzickou kondici a s jejich tréninkem se začíná až ve věku přibližně osmi let, což je sice oproti jiným sportům docela pozdě, ale je to zcela logické, protože koule pro žákovskou kategorii váží 2,35 kg a hráči při závodním provedení odhážejí 60 hodů. Je to tedy opravdu fyzicky náročná činnost. Ovšem tento sport se dá provozovat jak závodně, tak i rekreačně. Mnoho lidí má dnes o kuželkářství zkreslené představy. Kuželky platí za zábavnou hru k „ posezení u piva “. Je to ale mylná představa. Proto, abyste mohli být dobrým kuželkářem, musíte být dobře fyzicky vybaven a mít hru pod kontrolou i

psychicky, což je mnohdy to nejdůležitější, co k úspěchu potřebujete. V České republice jsou hráči registrovaní pod hlavičkou České kuželkářské asociace a hrají v okresních, krajských a celorepublikových soutěžích. Existuje však i mnoho soutěží neregistrovaných kuželkářů na okresní a místní úrovni. Samozřejmě jsou vrcholné soutěže, jako je mistrovství světa jednotlivců a družstev, světové poháry nebo tzv. Champions league, kde mezi sebou soupeří nejlepší evropská mužstva.

2.2. Kuželky versus bowling

Mnozí lidé si myslí, že kuželky a bowling jsou jedna a tatáž hra. Není to ale pravda. Obě hry jsou založené na stejném principu – shodit pomocí koule co největší počet kuželek. Prvním rozdílem je počet kuželek a jejich rozestavení. Při bowlingu se hraje do deseti kuželek, které jsou rozestaveny do tvaru trojúhelníku, zatímco u kuželkářského sportu se hází do devíti kuželek postavených v kosočtverci. Další odlišností je tvar a velikost koule. Bowlingová koule má hladký povrch a tři otvory, do kterých se při odhodu vsouvají prsty. Koule je širší v průměru a její hmotnost se pohybuje mezi 3,6 – 7,2 kg. Dále se bowlingové koule dělí na koule rovné, které mají střed centricky uvnitř koule, a excentrické, které mají těžiště vychýlené mimo střed koule. Tyto koule jsou proto vyráběny a navrtány prakticky na míru podle konkrétních požadavků hráče. Oproti tomu koule kuželkářská nemá žádné otvory a před odhodem se drží v dlani, kde zůstává až do momentu odhodu. Všechny koule mají stejnou hmotnost i průměr. Dalším důležitým rozdílem je, že při bowlingu může hráč používat svoje vlastní koule, se kterými trénuje a je na ně zvyklý. Zatímco u kuželek používá hráč výhradně koule, které jsou součástí vybavení kuželny. Koule při kuželkářském sportu musí být vypuštěna v prostoru náhozového prkna uprostřed rozběžiště. Při bowlingu může hráč vypustit kouli kdekoli v prostoru dráhy, ale nesmí přitom přešlápnout čáru značící konec rozběžiště.

System sčítání bodů je rovněž odlišný. U bowlingu se hraje na tzv. FRAMY („frejmy“). Každý hráč má k dispozici deset kol po dvou hodech. Pokud je prvním hodem shozeno všech 10 kuželek hráč dosáhne tzv. STRIKU („strajku“) a druhý hod již nehází. Když hráč takto dosáhne 10 bodů, připočítávají se k nim ještě další dosažené body z následujících dvou hodů (bonus). V jednom kole se dá tedy získat maximálně 30 bodů (jednou strike a potom, musí následovat další dva striky). Jestliže hráč neshodí prvním hodem všechny kuželky a potřebuje dva hody ke shoení všech kuželek, dosáhne SPARE („sper“). Při dosažení 10 bodů SPARE jsou připočteny body dosažené v

následujícím hodu. Ve hře, při které je dosaženo SPARE, lze tedy dosáhnout maximálně 20 bodů (jednou spare a jednou strike). Pokud hráč neshodí ani pomocí dvou hodů všechny kuželky, započítávají se mu body jen za ty kuželky, které shodil. Když v posledním kole dosáhne hráč STRIKE, má ještě dva hody. Když dosáhne SPARE, má jeden hod. Maximální počet bodů, který lze dosáhnout, je tedy 300 (10x strike).

Ve sportovním kuželkářství se soutěží v tzv. sdružené disciplíně. Nazýváme ji např. 120Hs, což znamená, že se hraje na 120 hodů sdružených. Sdružená disciplína je složena vždy ze dvou částí. Skládá se z PLNÝCH a DORÁŽKY. Při disciplíně 120hs je 60 hodů do plných a 60 hodů do dorážky. Hrát do plných znamená, že hráč má k dispozici 60 hodů do všech devíti kuželek. Při dorážce je vždy první hod do všech devíti kuželek a poté hráč dalšími hody doráží ty zbylé. Po sražení všech kuželek se tento postup opakuje. Hra se většinou odehrává na čtyřech drahách (v případě 100hs na dvou drahách a v případě 60hs také na dvou) a hráč takto absolvuje na každé dráze 30 hodů (15 do plných a 15 do dorážky). Další z odlišností je vybavení hráčů. Bowlingová obuv má speciální hladký povrch umožňující skluz v posledním kroku rozběhu. Hráči hrají většinou ve speciálních kalhotách a tričku. Kuželkáři nepoužívají ke své hře žádnou speciální obuv, ale postačí jim obuv sálová se světlou podrážkou. Oděv je spíše sportovní, tzn. volné tričko a šortky.

Tabulka č. 1. Parametry náčiní pro bowling a kuželky (John, Nosek, 2001, s. 12)

Srovnání:	Kuželky	Bowling
Průměr koule	16 cm	cca 22 cm
Hmotnost koule	cca 2,8 kg	cca 3,6 – 7,2 kg
Povrch koule	hladký bez děr	hladký se třemi dírami na prsty
Délka dráhy	19,5 m	cca 18,5 m
Šířka dráhy	150 cm	cca 100 cm
Výška kuželky	40 cm	cca 38 cm
Největší průměr kuželky	10 cm	cca 12 cm
Hmotnost kuželky	1750g	1531 až 1645 g

Je obecně v podvědomí, že hrát kuželky je těžší než hrát bowling. Je to z několika důvodů. Bowlingová koule se daleko lépe drží, je širší v průměru a těžší než koule kuželkářská. Při přibližně stejné výšce samotných kuželek u obou her je proto hod v bowlingu o stejné rychlosti jako při kuženkách daleko účinnější a je daleko větší šance

shodit větší počet kuželek na jeden hod. Z hlediska historie je také potřeba říci, že v bývalém Československu se hrály výhradně jenom kuželky. Bowling se u nás objevil až v roce 1990. Jeho organizace se datuje od roku 1997. Jednou z odlišností mezi těmito dvěma hrami je tedy také daleko bohatší historie kuželek oproti bowlingu. To ale nemění nic na tom, že bowling je v České republice u širší (tzn. nezavodní) veřejnosti mnohem více oblíben. Lze to přisuzovat tomu, že hrát bowling je opravdu o něco lehčí, jak už bylo zmíněno. Když padá více kuželek, je logicky i více zábavy. Myslím si, že důvod toho, proč u nás vyrůstají stále nová a nová bowlingová centra, je ten, že při této hře se dá i s minimálním úsilím a průměrně dobrým hodem shodit větší počet kuželek než právě v kuželnách. Bowlingová centra jsou také vybavena půjčovnou speciální obuvi, takže návštěvník nepotřebuje žádné vybavení. Další „výhodu“ bowlingu vidím v systému hry. Při kuželnách je nejmenší počet hodů v jedné hře 30, což už představuje poměrně vysokou fyzickou zátěž. Hráč tyto hody absolvuje v podstatě bez větší přestávky a lze to již považovat za náročnější sportovní výkon. Zatímco u bowlingu hraje často několik hráčů na jedné dráze a střídají se po jednotlivých kolech (framech). Proto je daleko větší prostor pro odpočinek, konverzaci atd. I z tohoto důvodu je bowling často brán jako součást firemních večírků, rodinných oslav a jiných společenských událostí. V neposlední řadě je také bowling globálně více známý po celém světě a i toto nahrává jeho větší oblibě. Dalo by se říci, že kuželky „zaspaly“ dobu pro rozšíření mezi širší veřejnost. Přitom dnešní moderní kuželny mají dostatek míst k sezení, možnosti občerstvování i moderní vybavení.

3. Historie kuželek

3.1. Počátky kuželek

Z dochovaných zpráv můžeme soudit, že hra v kuželky je stará jako lidstvo samo. Již pravěcí lidé používali kulaté oblázky jako nástroj. Kameny používali k lovu zvěře, nebo se pomocí nich snažili zasáhnout cíl, který většinou představovaly kosti. Pravěkému člověku stačilo postavit si několik hutných kostí kdesi u skály a snažil se nejprve hodem a poté koulením zasáhnout tuto hromadu pomocí přiměřeně kulatého kamene. Samozřejmě tomu asi neříkal kuželky, ale druh zábavy to pro něho určitě byl. Spojitost s hrou v kuželky je ale patrná. Lovci se taktéž snažili co nejpřesněji zasáhnout cíl. Stejně tak je tomu i v kuželných. Encyklopedie bohužel neuvádějí, kdy a kde se tyto první náznaky kuželníků objevily, a ani z archeologických nálezů to nelze s přesností určit. Opracovaný, nebo kulatý kámen z naleziště nemůžeme považovat za důkaz o kuželníctví, protože takovýto kámen mohl sloužit k ozdobě, závaží anebo k lovu. Stejně tak je tomu v případě nástěnných maleb z pravěkých civilizací. Zachovalo se jich velké množství, ale nedokážeme z nich s přesností vyčíst, zda lidé, které malba představuje, hází kameny na cíl pro zábavu nebo je to třeba příprava na boj.

První zmínky o kuželných můžeme nalézt v době babylonské říše (4500 př.n.l.), starověkého Řecka nebo římského impéria. Samotná hra zřejmě vznikla v Asii a postupně se dostala do Řecka, o čemž svědčí i hra, kterou popisuje v jednom ze svých děl řecký dějepisec Athenaeus a odehrává se v dobách trojských válek. Hra měla v této době spíše charakter boje o ženu. Poměrně velký počet šlechticů z Ithaky a dalších ostrovů se ucházel o ruku dcery panovníka Ulise. Bylo jich 108 a tolik bylo i zakulacených kamenů (koulí), se kterými se hrálo. Nehrálo se však do kuželek, ale do kamene zvaného Penelope. Nápadníci se postavili do dvou řad proti sobě a házeli z určité vzdálenosti do Penelope. I tato hra měla svá pravidla. Důležitější však bylo, že hra se odehrávala na volném prostranství, které bylo vydlážděné mramorem. Smyslem už tehdy bylo, aby všichni účastníci měli stejné podmínky ke hře. Poté se o rozšíření kuželek postarali v 7. st. př.n.l. řeckí kolonisté, kteří hru přenesli do Itálie, na Sicílii a dále do Evropy. Tady postupem času nabrala na oblibě, a to jak u vrchnosti, tak u prosté veřejnosti. V minulosti se totiž kuželky daly hrát téměř všude, kde byl kousek rovného místa. Tuto zábavu si tudíž mohl dovolit i prostý lid. Možná i proto se hra stávala stále více oblíbenou a ve středověku se kuželníky začaly objevovat na dvorech mnoha hostinců a hospod, kde se kuželníci oddávali této zálibě. Vraťme se ale zpět k úplným

počátkům této hry. V období římského impéria se kuželky rozšířily díky expanzi vojsk až do severních oblastí evropského kontinentu. Pokud budeme dále pátrat v historii, musíme zmínit, že kameny, které byly vůbec první zbraní člověka, se používaly ještě na začátku našeho letopočtu ve válečnictví. Hod kamenem se trénoval a byla mu věnována velká pozornost. Pod dohledem velitelů se v házení zdokonalovali jak římsí vojáci, tak Galové a zřejmě i jiné národy. Nudnou povinnost změnili v zábavu a závodění až Germáni zhruba v 1.st n.l. Ti dali této hře první výraznější ráz a metalí kulaté kameny do sestav tří, sedmi nebo devíti kuželek. Ty byly vyrobeny ze dřeva nebo z koňských kostí.

3.1.1. Postupný rozvoj hry

Jedna z prvních zmínek o hře v kuželky byla nalezena v dekretu francouzského krále z 11. století Karla V. Hra byla považována za hazardní, protože se hrálo o peníze a velmi často končila rvačkou. Král se proto rozhodl tuto hru zakázat a kuželkáři byli kvůli tomuto zákazu pronásledováni. Za další hodnověrnou zmínku o hře v kuželky lze považovat písemný záznam ve francké kronice města Rothenburg z roku 1147. O kuželekách se zde píše jako o hazardní hře. Jak můžeme z rané historie této hry vypožorovat, kuželkáři se už od svých začátků netěšili dobré pověsti ani reputaci. Z období mezi 13. a 14. stoletím máme již přesnější zprávy o hře v kuželky. Ve Frankfurtu nad Mohanem se dráhy pro kuželky již pečlivě upravovaly a v Anglii hráli hru, která byla podobná hře v kuželky. Podrobnější informace však nejsou známy. V 16. století se kuželky objevily i v německé literatuře. Konkrétně se jimi zabýval básník Hugo von Timberg v díle Nenar. Autor zde popisuje hru poměrně podrobně a ze široka, ale líčí hru jen se třemi kuželkami. V roce 1522 německý básník Murner píše svoji alegorickou báseň, jejímž tématem jsou právě kuželky. V této době se v Německu hra v kuželky těšila velké oblibě a postupně se rozšířila také do Anglie a Nizozemska. Další informace můžeme nalézt v perokresbách německých umělců. Ty představují devět kuželek, které jsou rozestaveny do čtverce a jsou sráženy pomocí volně hozené koule nebo koule, která byla zavěšena na šibenici. Druhý způsob hry se nazývá „ruské“ kuželky a je to jedna z modifikací koulení na dráze. V anglických perokresbách můžeme vyčíst hru na 6, 8 nebo 9 kuželek. Ty nejsou stavěny do čtverce ani do žádného jiného geometrického tvaru, ale do řady. Způsob hry byl takový, že se do kuželek házelo klackem, obuškem nebo pálkou ze dřepu nebo z hlubokého podřepu.

3.1.2. Počátky kuželek v Čechách

Je jisté, že kuželky se hrály i v českých zemích. První písemnou zprávou je zákaz hry Přemyslem Otakarem II. z roku 1250. Z této hry se stala zábava při lidových slavnostech, ale jak už bylo zmíněno, při hře docházelo často k mnoha konfliktům a bitkám, protože se hrálo o peníze. Nedlouho na to přišel další zákaz koulení, a to roku 1261 v Jihlavě. V některých městech se vrchnost rozhodla povolit hru jen o posvícení nebo o nedělích. Ovšem někteří hráči se nezalekli vysokých pokut ani trestů vězení a zákazy se snažili obcházet, jak jen se dalo. Zákaz nedodržovali a štěstí zkoušeli v jiných místech, kde byly úřady shovívavější, nebo zde nebyla tak přísná nařízení. Například v roce 1592 musel turnovský rychtář rázně a s pomocí svých lidí zakročit proti jistému Janu Červenkovi, který porušil zákaz koulení a „dopustil se hry v kuželky“ ve sváteční den. I když se vrchnost snažila hru potlačovat, tak typická hlučná zábava kuželkářů už zůstane navždy spojena s obrazem středověké společnosti.

„Koulení do kuželek nebo vrh koulí pěstovali s oblibou mladí i staří, měšťané i venkované, stejně jako bohatí a chudí.“ (Tauš, 1938, sv. č. 48)

Velkou oblibu si kuželky na našem území získaly v průběhu 16. a 17. století. V našich zemích se kuželníkům tehdy říkalo „švédí“. To proto, že hru měli v oblibě vojáci švédského krále Gustava Adolfa v dobách třicetileté války. Vojáci hráli na improvizovaných drahách, které si lidé později zdokonalovali. Vznikaly tak prototypy kuželníků, které můžeme i dnes nalézt v některých českých nebo slovenských vesnicích. Již dávno jsou ale zarostlé trávou. V této době se házelo pomocí kulatých kamenů a nebyla dána žádná pevná pravidla. Centrum kuželkářského dění se přesunulo zejména na venkov a do chudinských čtvrtí v Praze. Dokladem může být popis jedné menší pražské uličky s názvem Nekázanka. V roce 1725 tu v chudobě žilo přibližně 70 rodin s 250 obyvateli. Ovšem počet kuželníků, které se zde nacházely, byl poměrně vysoký. Konkrétně se jednalo o dům č. 877, kde bylo pět kuželníků, v domě č. 879 jeden a v čísle popisném 883 se nacházely tři kuželníky. Bez výjimky byly vždy součástí krčmy a stály na dvorcích, na zahradách nebo i ve sklepě. Majitelé hostinců totiž velmi rychle a správně vytušili, že vášniví kuželkáři pro ně představují vidinu dalšího příjmu a zisku. Konečně došlo k tomu, že kuželkářské prostředí a vybavení se začalo záměrně upravovat a vylepšovat. Majitelé hospod mohli kuželkářům nabídnout dřevěné koule, které byly daleko příjemnější než ty kamenné. Kuželky nechávali vyřezávat na soustruhu podle jednotného vzoru. Vyráběly se hlavně z tvrdého a houževnatého dřeva.

Z domácích dřevin to byl nejčastěji habr, ale dovážely se i ze zahraničí. Úpravy se dotkly i drah. Měly ušlapaný hliněný nebo pískový povrch. Po stranách dráhy se také začaly pokládat otesané trámy a vznikl tak pevně daný prostor, ve kterém se mohla koule pohybovat. Systém hry v této době byl naprosto odlišný tomu dnešnímu. Hrály se jednohodové nebo dvouhodové disciplíny, což nám při dnešních až maratonských disciplínách, které se hrají na více než sto hodů, připadá celkem úsměvné. Byly to tedy spíše pivní maratony než nějaké sportovní zápolení. Tento fakt však nemůžeme úplně ztratovat.

Při koulení bylo potřeba, aby kuželkářům někdo shozené kuželky stavěl. To byla práce pro mladé chlapce, kteří si tímto způsobem vydělávali svoje první peníze. Ve svých dílech několikrát Jan Amos Komenský zdůrazňuje, že metání do kuželek je prospěšná činnost pro lidské tělo i ducha. Této jeho představě, ale odpovídala maximálně hra vesnické mládeže. Ta ji skutečně brala jako nezištnou zábavu. Jejich improvizovaným náčiním bylo devět podlouhlých, asi 20 cm dlouhých špalíků, které představovaly „kužalky“. Házel se dvěma nebo třemi zakulacenými kameny.

Kuželníky se však nebudovaly jen na vesnicích a v chudších čtvrtích. Tuto hru si později v 19. století oblíbila i šlechta. Například rakousko-uherský císař František Josef I. si nechal ve svém vídeňském sídle Schönbrunnu postavit přepychový kuželník, na kterém holdoval této hře. Oblíbil si ho natolik, že další nechal zbudovat v Trautmansdorferstrasse v okrese Hietzing, ve vile hraběnky von Schratt. O tomto kuželníku kolují doslova legendy. Luxusní prostředí bylo z mosazi, mramoru a křišťálu. Kuželník měl leštěnou dráhu z mramoru s krytým a nehlučným sběhem pro koule, které vyjížděly do sochy černochoa odkud si je hráči brali do ruky. Podle jedné pověsti, která se k tomuto kuželníku váže, bylo v jedné z jeho přilehlých místností rozhodnuto o tom, kdo a jak bude financovat první světovou válku. Tyto prostory byly totiž zvukově izolovány od okolí. O těchto luxusních podmínkách pro hru si mohli prostí lidé nechat jen zdát, ale ani venkovské kuželníky nezaspaly ve svém rozvoji.

3.1.3. Rozvoj kuželníků

„Stavění kuželníků jakožto vyhrazených míst či celých prostor pro kuželkovou hru se datuje z konce 15. století, kdy se také poprvé objevují jakási vrchnostenská povolení zařizování kuželníků hostincům, jejichž majitelé však museli už za tato povolení platit určitý díl ze zisku a výnosu kuželen.“

(Tauš, 1938, sv. č. 48)

V dobách, kdy se mezi prostým lidem stávaly kuželky stále oblíbenějšími, se

žádné speciální dráhy nebo prostory pro kuželky nestavěly. Hrál se téměř všude, kde byl kousek rovného místa bez kamenů a hrbolů. Vždy se pouze vyznačilo místo, kde se stavěly kuželky, místo odkud se koulelo a hra mohla začít. Nejčastěji to však bylo v zahradách nebo dvorech restaurací a hostinců. Počet kuželek, do kterých se hrálo, nebyl vždy stejný. Někdy hráčům stačilo hrát do tří kuželek, jindy jich bylo devět, čtrnáct nebo i více. Záleželo na typu zvolené hry. Na konci 15. století se začínají objevovat místa určená výhradně pro kuželkovou hru. Vybudovat kuželník stálo nemalé peníze a proto vznikaly první kuželníky u hostinců. Majitelům hospod se mohly peníze do investovaného zařízení vrátit, již v této době bylo ke zřizování těchto prostor potřeba povolení od vrchnosti. Majitelé hospod museli odvádět určitou daň ze zisku a výnosu kuželen.

V těchto dobách prodělalo vybavení, vzhled i kvalita kuželkářského zázemí opravdu velký skok. Dráhy se začaly nejprve pečlivě ušlapovat a měly hliněný, jílovitý nebo pískový udusaný podklad. Bylo třeba opravdu pečlivě a rovnoměrně vyrovnat povrch, po kterém se koulelo. Nesměly zde být žádné dolíky ani hrbolky. V praxi to znamenalo vysypat první vrstvu šterkem nebo škvárou, následovala druhá vrstva a následně třetí z jemného písku. Ten se poté často kropil vodou a pečlivě metl a takto bylo dosaženo hladkého povrchu. Poté se začaly pokládat otesané trámy podél drah, aby se vytvořily mantinely pro hru. Vzhled a míry hracích drah byly podobné těm dnešním. Dráhy bývaly 15 – 20 metrů dlouhé a 120 cm – 150 cm široké. Náhozové prkno měřilo 4 – 5 metrů. Na konci hrací dráhy byl v zemi zapuštěný čtvercový rám s plechovými ložisky. V těch byly usazeny kuželky. Za rámem byla stěna vysoká asi 100 – 150 cm, která sloužila k zachytávání koule. Stěna byla různě upravována. Jedním ze způsobů byly kůly zaražené do země a propletené vrbovým nebo březovým proutím. Později se v uzavřených kuželnách používala stěna s polštáři, které byly vycpané travou, hoblinami nebo koňskými žíněmi. Odhozené koule se vracely zpět k hráčům pomocí žlábků. Již od začátku výstavby kuželníku si lidé lámali hlavu s tím, jak zjednodušit opětovné stavění kuželek na svá místa. Používal se mechanismus, který poté vydržel až do dob, kdy se instalovaly automatické stavěče. V dřevěném rámu byly pod každou kuželkou provrtané díry a k patě kuželky byl připevněn tenký silný provázek. Tyto provázky se sbíhaly v jeden a byly vedeny přes kladku. Po sražení kuželek stavěč zatáhl za provázky a poté je uvolnil, aby kuželky mohly opět volně padat. Dřívější otevřené kuželníky se postupem času začaly upravovat na kuželníky, které měly zastřešený prostor pro hráče, a poté se stříška stavěla po celé délce dráhy. Tento technologický a stavební pokrok byl spojen s vzrůstající oblibou kuželek a kuželkářství v panských domech, kláštorech i zámcích.

Obrázek č. 1. - Starý způsob stavění kuželek

Největší rozvoj můžeme zaznamenat ve 20. století. Důležitým faktem je to, že až v 19. a hlavně ve 20. století začaly kuželníky spravovat a stavět i tělovýchovné jednoty a kuželky tak přestaly být pouze hospodskou doménou. Ve 40. letech 20. století se místo pískových drah začal používat na povrch dráhy asfalt, který byl samozřejmě odolnější, a jeho údržba nedala tolik práce. Dalšími materiály pro stavbu drah byl cement a parkety. Souviselo to s vzrůstající oblibou kuželek a s přibývajícím počtem hráčů. Majitelé kuželen se nebáli investovat více peněz do kvalitnějšího vybavení. Technologický pokrok nelze zastavit. V druhé polovině 20. století se začaly kuželny vybavovat automatickými stavěči kuželek a tzv. „vracečem“ koulí zpět na začátek dráhy. Usnadnilo to mnoho práce se stavěním kuželek i vracením koulí. Hráči se mohli věnovat pouze hře. Zvýšený zájem o rekreační hru v druhé polovině 20. století, souvisí s výstavbou samostatných kuželen s několika drahami. Ty vznikaly ve větších městech v halách a sálech a měly čtyři a více drah. V kuželkářsky silných zemích se tak budovaly kuželny s šesti, osmi i deseti drahami. Jedním z posledních technologických doplňků, který můžeme na kuželnách vidat, jsou automatické počítače a ukazatele skóre. Dříve sloužily k počítání hodů a skóre tabulky s křídou a počítadla s kuličkami, pomocí kterých se znázorňovalo kolik má hráč odházeno hodů. Nyní je všechno vybavení kuželen plně automatizované už stačí opravdu jenom házet koule.

3.2. Staré a zábavné kuželkářské hry

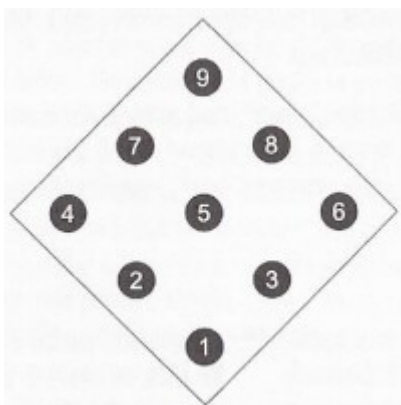
„ A znovu do stejného místa míří pevná ruka hráčova. Zde nevidíte řevnivost nebo záhudnost. Kdo je lepší. Srazí více kuželek. A zvítězí. A zde také nevidíte v obecnstvu jediného člověka , který by kouřil. Všichni ukázněně poslouchají přísný předpis pravidel kuželkářů sportovců: v místnosti, kde se hraje, je zakázáno pít lihové

nápoje a kouřit.“ (Časopis Ruch, 1947, č. 17.)

Výklady o vzniku kuželkářských her jsou různé. Němci, kteří si rádi přivlastňují vše, co je všeobecně oblíbené a úspěšné, si myslí, že za vznikem kuželkářství stojí oni. Všeobecně je ale známo, že kuželky se ve středověku hrály v Anglii, ve Skandinávii i ve Švýcarsku. Hra v kuželky tenkrát nebyla sportem, jak ho známe dnes. Lidé ji brali jako zábavu a odreagování na čerstvém vzduchu od každodenní práce a shonu. Často však šlo také o sázky a o značné množství peněz. Koulení do kuželek se věnovala široká skupina lidí. Byli to mladí i staří, venkované i měšťané. Kuželky provozovali chudí i zámožní lidé, jak už bylo zmíněno. Starý brněnský policejní řád z dob císaře Josefa II. doslova zakazoval hru v kuželky v neděli a sváteční dny před 4. hodinou odpolední. Trestem byla pokuta 10 říšských tolarů. Příčinou těchto zákazů mohlo být také to, že kuželkáři neměli všeobecně nijak dobrou pověst. Při hře se také často oddávali pití piva a vína ve vysoké míře. To mělo za následek, že vášniví kuželkáři posilnění alkoholem a zápalem pro hru často sprostě pokřikovali a byli velmi hluční. První hry, které vznikaly v minulosti, měly hlavně zábavný charakter a hrálo se vždy jen na pár hodů. Dnes se uplatňuje zejména sportovní hra a způsoby, které byly popsány v kapitole Kuželky versus bowling. V následujících podkapitolách jsou uvedeny jak hry opravdu staré, z raných kuželkářských dob, tak i netradiční a zábavné kuželkové hry, které se dochovaly dodnes.

3.2.1. Kuželkářské názvosloví

Předtím, než se začneme zabývat kuželkářskými hrami, je na místě uvést a vysvětlit si základní kuželkářské názvosloví. U obrázku jsou očíslovány a pojmenovány jednotlivé kuželky. Mimo těchto oficiálních názvů existují samozřejmě i názvy slangové. Můžeme se jen domnívat, kdy se objevily a co bylo inspirací k těmto názvům. Pro zajímavost můžeme uvést některé z nich. Například kuželkám č. 4. a 6. se také říká pravý nebo levý „sedlák“. Kuželky č. 2. a 3. můžeme pojmenovat levá přední nebo pravá přední „fanka“. To samé platí o kuželkách č. 7. a 8., jen s přívlastkem zadní. Dalším slangovým názvem je tzv. „újezd“. Toho hráč dosáhne, když svým hodem nesrazí žádnou z kuželek. Když se podaří na jeden hod shodit všechny postavené kuželky, říká se tomu „hodovka“.

- č. 1. - Přední roh
- č. 2. - Levá přední dáma
- č. 3. - Pravá přední dáma
- č. 4. - Levý roh
- č. 5. - Král
- č. 6. - Pravý roh
- č. 7. - Levá zadní dáma
- č. 8. - Pravá zadní dáma
- č. 9. - Zadní roh

3.2.2. Šňůra

Šňůra bývala jednou z nejjednodušších kuželkářských her. Všichni hráči se zapíší na tabulku podle abecedy. Hráči mohou sázet na svůj hod libovolnou sázkou. Poté provádí každý z nich po jednom hodu. Hráč s nejmenším počtem sražených kuželek má možnost se takzvaně „vykoupit“. To učiní zaplacením určitého poplatku, a potom má nárok na další nový hod. Hráč s nejvíce body sraženými kuželkami hru vyhrává. Počet sražených kuželek s předním rohem má přednost před stejným počtem sražených kuželek bez předního rohu.

3.2.3. Od rohu

Pravidla této staré hry jsou velmi podobná hře šňůra. S tím rozdílem, že v postavení kuželek se udělá změna. Odstraní se pravý a levý roh, a hraje se tudíž jen se sedmi kuželkami. Tato hra je vhodná spíše pro zkušenější a zdatnější kuželkáře, protože kuželky musí být sraženy spolu s předním rohem, jinak je hod neplatný. Sázení v této hře je stejné jako ve hře šňůra. Hráč se tedy může opět po nezdařeném hodu vykoupit a hod opakovat.

3.2.4. Bank

U této hry je na začátku zvolen bankéř, kterým se stane jeden z hráčů. Tento hráč založí a drží bank. Znamená to, že vloží do hry určitý obnos peněz. Ostatní hráči sází na

svá jména. Výšku sázek i následné přísazování stanoví bankéř. Ten také zaznamenává hráčům počet sražených kuželek do tabulky. Rozlišuje se, zda je počet sražených kuželek sražen s předním rohem nebo bez. Cennější jsou samozřejmě sražené kuželky s předním rohem. Srazí-li některý z hráčů menší počet kuželek, má možnost si přisadit, a získá tak hod navíc. Bankéř hází jako poslední a získává všechny sázky, které „přetloukl“. Naopak musí doplatit všechny sázky, které jsou vyšší než ta jeho. Když se počty sražených kuželek u hráče a bankéře shodují, vyhrává bankéř. Když má hráč sraženo například pět kuželek s předním rohem a bankéř pět kuželek bez předního rohu, vyhrává hráč.

3.2.5. Honér

Tato hra byla oblíbena hlavně v Německu. Hráč začíná hru s počtem -100 bodů (-200). Jeho úkolem je dostat se do kladných čísel. Toho hráč dosáhne shozením některých níže uvedených bodovaných figur. Když má některý z hráčů odehráno, odečteno všech 100 bodů, říká se, že je „v ráji“ nebo „v nebi“. Nyní se mu už počítají sražené kuželky k dobru. Hra končí v okamžiku, když se kladné a záporné body vyrovnají. Na začátku každé hry má hráč možnost 3 hodů v jednom kole. Pokud některý hráč dosáhne bodové hodnoty -50, tak se počet hodů od příštího kola snižuje na 2. Poté při dosažení -25 bodů se hraje již jen na 1 hod, což platí od následujícího kola. Ti hráči, kteří nedosáhnou nulové hodnoty a zůstanou v záporných hodnotách, musí doplatit do banku rozdíl. Naopak těm, kteří se dostanou do kladných čísel, je z banku vyplacen obnos ve stejném poměru. Hodnota jedné kuželky se stanoví vždy před začátkem hry.

Tabulka č. 3. Bodování jednotlivých figur ve hře Honér.

Král (samotný)	50 bodů
Přední roh (samotný)	20 bodů
Zadní roh (samotný)	10 bodů
Přední roh a král	70 bodů
Zadní roh a král	60 bodů
Přední i zadní roh	30 bodů
Přední a zadní roh + král („brandejs“)	12 bodů
Všech 9 kuželek	36 bodů
8 kuželek (stojí jen král)	30 bodů
1, 2, 3, 4 kuželky bez předního rohu	1, 2, 3, 4 body

5, 6, 7 kuželek bez předního rohu	10, 12, 14 bodů
1, 2, 3, 4 kuželky včetně předního rohu	2, 4, 6, 8 bodů
5, 6, 7 kuželek včetně předního rohu	10+2, 12+2, 14+2 body

3.2.6. Válečná o ceny

Hráči se rozdělí na dvě skupiny, buďto losem, nebo pomocí karet. Poté si oba tábory zvolí své vůdce. Každý hráč má k dispozici 5 jednotek, které také vsadí do hry. Například při čtyřech hráčích je ve hře 20 jednotek. Hráč hraje 3x3 hody a začíná házet do první devítky. Když srazí všech 9 kuželek, postaví se mu znova plný počet kuželek. V opačném případě hází zbylé dvě koule do kuželek, které nesrazil. Na 3 hody lze tedy maximálně srazit 27 kuželek. První prémii získává hráč s nejvyšším počtem sražených kuželek a další za ním následují. Poslední nevyhrává nic. Skupina hráčů, která získá nejméně bodů, platí použití kuželníku.

3.2.7. Hra alegrová

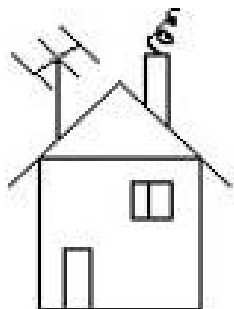
Tato hra je velmi odlišná od her ostatních. Podle losu se hráči zapíší do tabulky a vsadí určitý obnos peněz. Všechny kuželky kromě předního rohu se odstraní. Dvě kuželky se položí na podélnou stranu hlavami dovnitř dráhy. Podaří-li se hráči trefit stojící rohovou kuželku, připisuje se následujícímu hráči čárka a je zbaven hodu. Hází tedy třetí hráč v pořadí. Nesrazí-li první hráč roh, hraje druhý hráč. Když netrefí roh a trefí jednu z ležících kuželek, napíše sám sobě čárku a hraje další hráč. Hra je poměrně zajímavá a málo hraná. Končí ve chvíli, kdy má některý z hráčů dostat pátou čárku. Pokud nemá některý z hráčů ještě ani čárku, může se hráč s pěti čárkami vykoupit. Ten, kdo vydrží až do konce a podaří se mu posledního protivníka vyřadit, získává takzvanou „labetu“, což je určitý obnos ze sázek soupeřů.

3.2.8. Domečky

U této zábavné hry je doporučený počet hráčů 4 – 8. Hraje se pouze do dorážky a pořadí se losuje před začátkem hry. Smyslem hry je udělat co nejméně chyb, protože každá chyba znamená nakreslení jedné části domečku. Hráči se střídají po hodu. Ten, kdo „postaví“ celý domeček jako první, tak vypadává. Pravidla pro stavění domečku jsou následující. Hráč, který tzv. „ujede“, sinapíše čárku. Když některý z hráčů dorazí

poslední kuželku, připíše čárku tomu, kdo hraje před ním. Naopak když někdo hází potřetí do všech kuželek (otevívá), připíše se mu čárka. Pokud nastane situace, že některý z hráčů shodí všech devět kuželek, pak připíše čárku všem hráčům. Když je menší počet hráčů, může se domeček hrát na větší počet čárek, aby byla hra delší a napínavější.

Obrázek č. 3 Podoba domečku

3.2.9. Sokolská

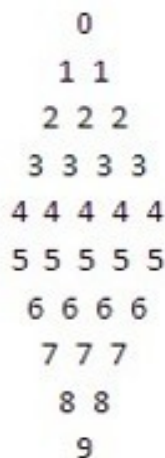
Tuto hru mohou hrát jednotlivci nebo družstva a hraje se s pěti kuželkami (levý roh, levá přední dáma, přední roh, pravá přední dáma a pravý roh). Každý z hráčů má k dispozici 5 hodů. Pokud se hraje na družstva, tak se obě strany střídají. Podle následujícího klíče se potom sčítají body za jednotlivé shozené figury. Při sražení všech 5 kuželek získává hráč 14 bodů, přední roh a další 3 kuželky jsou za 13 bodů, přední roh a další 2 kuželky za 12 bodů, přední roh a jedna kuželka za 11 bodů. Další bodované figury jsou následující: samotný přední roh za 10 bodů, dáma a levý a pravý roh za 8 bodů, dáma a jeden krajní roh za 7 bodů, pouze dáma je za 6 bodů a sražení samotného sedláka se rovná 3 bodům. Hráč nebo družstvo s největším počtem bodů samozřejmě vítězí.

3.2.10. Vajíčko

Při této zábavné hře hrají jak družstva, tak jednotlivci. Hraje se pouze do plných a jedna série trvá 40 hodů. Tyto série je možno libovolně opakovat. Pokud se hraje na družstva, tak se hráči v hodech pravidelně střídají. Po každém hodu se z následujícího obrázku vyškrtne to číslo, které představuje právě shozený počet kuželek. Při teoreticky 100% úspěšnosti lze tedy všechna čísla vyškrtat na 30 hodů. Shodit 0 znamená nesrazit žádnou kuželku, ale poslat kouli mezi kuželku, která je úplně na kraji a mantinel. Koule

se ovšem mantinelu nesmí dotknout. Tuto hru vyhrává hráč nebo družstvo, které dosáhne nejnižšího součtu zbylých nevyškrtaných číslic. Případná netrefená 0 se počítá za +10 bodů. Když se hráčům podaří vyškrtat všechna čísla ještě před 40. hodem, tak zvítězí ten, který číslice vyškrtal na menší počet hodů.

Obrázek č. 4. Pomůcka pro hru vajíčko

3.3. Novodobá historie kuželek ve světě

Po menším úpadku v 18. století, kdy se opět začaly používat kamenné koule i kuželky, se kuželkářství začalo v 19. století ubírat sportovnějším směrem. Z jednoduchých kuželkářských her, které se hrály na několik hodů, se postupem času začaly utvářet sportovní disciplíny, ve kterých se už dá závodit. To byl v podstatě vznik kuželkářských soutěží. Pro kuželkářský sport v Československu a později v České republice byla vždy zásadní hra na asfaltových drahách, a proto se jí budeme také v následujícím textu zabývat nejvíce.

3.3.1. Počátky organizovaného kuželkářství

První organizovanou kuželkářskou činnost můžeme najít v cizině. Již v polovině 19. století se začali hráči sdružovat do kuželkářských klubů. Snažili se vymanit z hospodského prostředí a chtěli dát této hře sportovnější charakter. Tato doba se dá považovat za začátek novodobých dějin kuželek a hlavně jako začátek kuželek jako sportu, protože do této doby se dalo koulení považovat opravdu jenom za zábavu. Ve druhé polovině 19. století se kuželky stávají celoročním sportem. Vznikají plně kryté kuželny, které byly v provozu i v zimě a ve špatném počasí. Většinou byly zděné a

vytápěné kamny. Postupně se objevovalo i veškeré hygienické příslušenství a vybavení. Kuželna měla téměř vždy jen jednu krytou dráhu.

Bylo jen otázkou času, kdy se zrodí první sportovní organizace. Stalo se tak v roce 1885 v Drážďanech a sdružení neslo název Deutscher Kegelbund. Několik kuželkářských kroužků se dalo dohromady a vypracovaly stanovy a jakýsi soutěžní řád. Vytvoření centrálního řídicího orgánu tak dalo podnět k vzniku samotného kuželkářského sportu. O rok později v Berlíně byla organizace schválena. Byla to první sportovní kuželkářská organizace v Evropě a řídila soutěže po celém tehdejším Německu. Tento krok se stal inspirací k vytvoření mezinárodní organizace. Trvalo to ovšem ještě pár let. Ten okamžik přišel v červnu 1926 a ve Stockholmu byla založena International Bowling Association (dále jen IBA). Založení se účastnili zástupci Německa, Švédska, Spojených států, Holandska a Finska. Hned na začátku si IBA stanovila jasné a sebevědomé cíle. Prvním úkolem bylo začlenit všechny národy, ve kterých se pěstuje kuželkářství, do IBA. Dalším cílem bylo stanovení jednotných pravidel, povinných řádů a pořádání mistrovství světa v určitém časovém rozmezí. Cílem nejměleším a nejodvážnějším bylo začlenit kuželkářský sport do tehdejšího seznamu olympijských sportů.

Členové IBA se po založení asociace pravidelně scházeli a přibývali noví. V roce 1936 se konalo zasedání IBA v Berlíně a byly zde zastoupeny tyto státy: Spojené státy, Německo, Francie, Finsko, Řecko, Belgie, Švédsko, Argentina a Švýcarsko. V této době byl předsedou organizace Němec Paul Schluck, kterého po jeho smrti v roce 1942 nahradil první místopředseda Eric Ahlström ze Švédska. Události 2. světové války, jako mnoho dalších sportovních organizací, činnost IBA zastavily. Ustal styk mezi jednotlivými členy a nebyly placeny ani příspěvky. Nutno podotknout, že za švédského vedení věnovala IBA pozornost zejména americké hře do deseti kuželek a koulím s otvory.

3.3.2. Události po 2. světové válce

Válečné události zhatily plánované mistrovství Evropy 1939 v Norimberku a stejně tak mistrovství v roce 1940 v Helsinkách. Obnovení činnosti IBA přišlo v roce 1946. Organizace slavila 20 let od založení a podnět k znovuoobnovení dali čeští kuželkáři. V dopise s blahopřáním zaslaném IBA naši kuželkáři také vyslovili přání, aby IBA organizovala se stejnou pečlivostí také hru do devíti kuželek na asfaltové dráze, stejně jako hru do deseti kuželek. V dopise apelovali zejména na to, aby bylo uvedeno v platnost usnesení z kongresu IBA v Berlíně roku 1936, pořádat každý druhý rok

mistrovství Evropy na asfaltových drahách.

Dalšího kongresu, který se konal 27.2. 1952, se zúčastnili zástupci Švédska, Československa, Rakouska, Finska a Francie. Omluvily se Spojené státy a Belgie. Při tomto jednání došlo k důležitému kroku. Kongres se rozhodl zřídit speciální orgán Executive Committee pro hru do devíti kuželek na asfaltové dráze. Předsedou byl zvolen zástupce Československa Otakar Kádner. Tímto krokem se hra do devíti kuželek dostala na stejnou úroveň, na které byla hra do deseti kuželek na parketových drahách. Otakar Kádner dostal dokonce takovou důvěru, že byl zvolen jedním ze tří místopředsedů IBA. V této době se hra do devíti kuželek hrála ve Francii, Belgii, Československu, Maďarsku, Polsku, Rakousku, Rumunsku a Švýcarsku. Jednání byla zahájena s Lucemburskem a Holandskem. Executive Committee byl samostatný orgán, který měl mimo jiné právo vybírat členské příspěvky. V listopadu 1947 v Bratislavě bylo usneseno a odsouhlaseno, že všechna mezinárodní, meziměstská i meziklubová utkání se musí hrát na 200 hodů a při dorážkové pak do shoení všech kuželek. V roce 1948 se ve Stockholmu konal mimořádný kongres IBA, na kterém padlo překvapivé rozhodnutí, že hru do devíti kuželek provozuje jen malá část evropských zemí, a tak bude činnost IBA ukončena. Důvodem bylo i to, že americké kuželkářství bylo kvalitně organizováno tamní velkou organizací. Takto končí jedna etapa vývoje mezinárodního kuželkářství.

3.3.3. Počátky Fédération Internationale des Quilleurs

Od konce války až do roku 1953 se neuskutečnil žádný světový šampionát na asfaltových drahách, protože kuželky se potýkaly se špatnou organizací nejvyšších orgánů. Slabou náhražkou bylo mistrovství pořádané nadšenými rakouskými kuželkáři v roce 1947, kterého se však účastnily jen některé státy. V roce 1952 se u příležitosti konání utkání Německo – Švédsko v Hamburku sešli zástupci Belgie, Francie, Německa, Jugoslávie a Rakouska, aby obnovili činnost mezinárodní organizace pod názvem „Fédération Internationale des Quilleurs“ (dále jen FIQ). Předsedou byl zvolen největší iniciátor znovuoobnovení Němec Heinz Kropp. Tato organizace měla 4 sekce pro hru na asfaltových, nůžkových, parketových (bowling) a žlabových drahách. Hlavním úkolem bylo sjednotit kuželkářský sport a dát mu jasné stanovy. V neposlední řadě také přivést do organizace další nové státy. V Mnichově se téhož roku 1952 konal první kongres FIQ, který pověřil Jugoslávii pořádáním a organizací prvního mistrovství světa na asfaltových drahách. Mistrovství se uskutečnilo 21. - 24. června 1953 v Bělehradě. Organizované kuželkářství se v Evropě rozrůstalo a roku 1952 se počet členských států zvýšil z 8 na 14 a počet členů se vyhoupl přes 400 000. Důležitým rokem pro

československé kuželkáře byl rok 1953. Byli jsme oficiálně přijati do FIQ. Později přišly další důležité události na mezinárodním poli. V roce 1955 se konal kongres FIQ v Saarbrückenu v Sársku. Josef Smékal byl zvolen předsedou sekce asfaltových drah. Sportovním referentem FIQ potom Jaroslav Rázek. V roce 1961 nastala změna ve funkci předsedy asfaltové sekce FIQ. Z důvodu úmrtí Josefa Smékala byl na kongresu ve Štrasburku zvolen za předsedu Antonín Cihlář. Novým sportovním referentem byl zvolen Rudolf Suchý. Vedení asfaltové sekce bylo tak opět v rukou československých kuželkářů a celkem tedy trvalo dvacet let. Každým druhým rokem byl na kongresu předseda potvrzován. S potěšením ale můžeme konstatovat, že práce Josefa Smékala a Antonína Cihláře byla vždy hodnocena velmi kladně a za jejich předsednictví došlo v kuželkářském sportu na asfaltové sekci k velkému pokroku. V roce 1976 se předseda A. Cihlář vzdal své funkce, ve které vydržel dlouhých patnáct let.

3.3.4. Cesta k olympijským hrám

Snahy o to, aby se kuželkářský sport stal sportem olympijským, můžeme zaznamenat už v roce 1960. Při evropském poháru v Záhřebu bylo prezidiem asfaltové sekce uloženo předsedovi FIQ panu Adolfu Oeschovi ze Švýcarska, aby se pokusil před sekretariátem Mezinárodního olympijského výboru obhájit a pomoci uznat kuželkářský sport jako řádný sport. Toto byla totiž základní podmínka pro další vyjednávání ohledně případného zařazení mezi olympijské sporty. Výsledky ovšem nebyly nikterak příznivé. Kuželkářům bylo sděleno, že kuželky bohužel nesplňují potřebné podmínky. Tou hlavní bylo, že se tento sport neprovozuje po celém světě. V neposlední řadě také to, že v USA někteří profesionální hráči hráli za peníze. To bylo také největší překážkou, protože olympijský sport byl v té době pouze záležitostí amatérů.

V letech 1963 – 1965 byl kuželkářský sport záležitostí Evropy, Ameriky a Asie. Zanedlouho poté se podařilo docílit toho, že členem FIQ se stala také Austrálie. Kuželky se tak hrály už na čtyřech světadílech. Dalším krokem na cestě do programu olympijských her byla dohoda s kuželkářským svazem v USA. Ten se rozhodl, že ze svých řad vyloučí profesionální hráče. V roce 1966 tak mohl mezinárodní olympijský výbor uznat FIQ jako sportovní organizaci a kuželkářský sport se stal uznávaným sportem. Tímto krokem ale problémy nekončily. Na prezidium FIQ byl doručen návrh bowlingové sekce s požadavkem o vyčlenění bowlingu z FIQ a snahy o vytvoření samostatné organizace. Tento fakt znamenal poměrně velkou hrozbu pro snahy připojit kuželky k olympijským sportům. Zbývající dvě sekce totiž neměly o olympijský sport zájem. Předsedové jednotlivých sekcí se nakonec po vleklých jednáních v předvečer

kongresu FIQ v Curychu dohodli na podobě žádosti pro olympijský výbor. Měla být formulována tak, že kuželkářský sport bude rozdělen na dvě disciplíny, a to na asfalt a bowling. Velkou zásluhu na tom měli zejména předseda FIQ Oesch, předseda asfaltové sekce Antonín Cihlár a sekretář kuželkářského svazu NDR Kurt Scheermesser. Druhý den poté byl na kongresu tento návrh ke spokojenosti všech účastněných stran přijat a schválen. Přes všechny snahy a úsilí byla nakonec žádost Mezinárodním olympijským výborem zamítnuta. Výbor zdůvodnil svoje rozhodnutí tak, že jeho snahou v tomto období je počet olympijských sportů spíše snižovat než zvyšovat.

3.3.5. Od 80. let až po současnost

Pokročíme v historii o několik let dopředu až k událostem, které měly opět vliv na vývoj kuželkářství. Do této doby se dá říci, že kuželkářství stagnovalo a nijak výrazně se ve svém vývoji neposunulo. V roce 1973 v Londýně došlo k rozdělení FIQ na dvě podseky. První byla World Ninepin Bowling Association (dále jen WNBA), která představovala hru do devíti kuželek. Druhou podsekcí byla World Tenpin Bowling Association (dále jen WTBA), což byl bowling na parketových drahách. Asfaltová sekce byla v rukou československých kuželkářů až do roku 1975. Poté byl naším vrcholným činitelem pouze Oskar Saga, který zastával funkci předsedy komise rozhodčích. Při konferenci FIQ v roce 1992 v Bratislavě však již nekandidoval.

V devadesátých letech došlo k útlumu celkového zájmu o kuželkářský sport v rámci asfaltové sekce, a vedení proto hledalo způsoby řešení vzniklé situace. Upadal zájem diváků a sportovní veřejnosti. V Rakousku a Německu došlo v této době dokonce ke snižování členské základny. První změna se udála v roce 1991 při mistrovství světa juniorů v Linci. Na kuželně byly upraveny automatické stavěče a došlo tak k tomu, že při hře padalo více kuželek a hra se tak stávala atraktivnější. V roce 1993 došlo k přejmenování asfaltové sekce na „sekcí klasik“. Další změna nastala v systému soutěží. Na mistrovství juniorů byly zkušebně zavedeny dvě nové disciplíny. Smíšené tandemy byly dvojice, které soutěžily mezi sebou a skládaly se vždy z muže a ženy. Druhou disciplínou byl sprint. Obě tyto změny souvisely se zkrácením počtu hodů v jednom sledu a měly přispět k větší atraktivitě kuželek. Tehdy se ale tyto disciplíny bohužel neujaly. V roce 2001 došlo k obměně NBC (ninepin bowling classic). Prezidentem se stal Němec Siegfried Schweikardt a viceprezidenty Stanislav Kubálek z České republiky a Ferenc Makk z Maďarska. Funkci sekretáře nově zastával Rakušan Gerhart Gruber. Toto nové vedení přišlo na konferenci NBC 2002 v Osijeku s novým herním systémem. Hrací disciplína pro muže, ženy a juniory byla sjednocena na 120 hodů sdružených.

Znovu se pokusili zavést disciplíny smíšených tandemů a sprintů jednotlivců. Další novinkou byla dlouhodobá klubová soutěž „Champions league“.

Vedení mělo ambiciózní plány zavést jednotnou disciplínu 120hs ve všech členských zemích Ninepin bowling classic. Na konferenci 2003 v Augsburgu byl předložen a schválen návrh o zavedení nové disciplíny a nového bodovacího systému. Ten jednotlivým členským zemím nařizoval uvedení nového systému od sezóny 2005/2006 v ligových soutěžích a do dvou následujících let i ve všech ostatních. Toto rozhodnutí vyvolalo vlnu nevole, a to hlavně v Německu. Ovšem ani Česká republika nebyla výjimkou. Na další konferenci NBC v Brně 2005 bylo toto nařízení zmírněno. Nový hrací a bodovací systém se měl využívat pouze v nejvyšších soutěžích u jednotlivých kategorií. Za zmínku ještě stojí, že od roku 1997 jsme opět měli svého zástupce na nejvyšších postech FIQ. Víceprezidentem WNBA byl v Regensburgu zvolen pan Vladimír Tlamka. To samé se mu podařilo i v roce 2003. Vladimír Tlamka tak úspěšně navázal na spolupráci našich kuželkářů s mezinárodními organizacemi ze sedmdesátých a osmdesátých let 20. století.

3.4. Vznik a organizační struktura sportovního kuželkářství v ČSR a ČR

Kuželkářský sport jako závodní odvětví má předchůdce ve společenských hrách, protože takto se kuželky nejprve provozovaly. V 19. a na počátku 20. století byla tato hra velmi oblíbená a rozšířena ve městech i na venkově. Téměř každá restaurace nebo hospoda měla venku kuželník, což bylo místo vyhrazené právě k této hře. Hra byla nejspíše oblíbená také proto, že hráči nepotřebovali žádné speciální vybavení. Hrál se v běžných civilních šatech, v klobouku nebo čepici a často také s cigaretou v ústech. Z hlediska fyzické zdatnosti hráči také nepotřebovali být nijak zvlášť schopní. V jednom herním sledu se házelo 3 – 5 hodů s koulí, která vážila 0,5 až 1 kg.

„Třebaže v posledních letech začíná se u nás pěstovati hra v kuželky jako samostatný sport a přesněji řečeno jako sportovní tělocvik, nutné připomenouti, že ve skutečnosti má hra v kuželky za sebou již velmi bohatou a zajímavou historii, ačkoliv ne úplně probádanou a do detailů známou.“

(Tauš, 1938, sv. č. 48)

3.4.1. Vznik Asociace československého sportu kuželkářského

Již v 19. století se kuželky na území Čech a Moravy velmi rozšířily. Na začátku

20. století zřizovaly kuželníky ve svých prostorách také tělovýchovné jednoty. Bylo to jednak z důvodu dostatku pohybu, který tato hra umožňovala, ale také pro její již zmíněnou oblibu mezi širokou veřejností. Hráči už nehráli jen pro zábavu, ale jejich hra začala mít sportovní a soutěžní charakter. Toto se začalo dít zejména po ukončení 1. světové války. Začaly vznikat kuželkářské kroužky, které mezi sebou soupeřily. Kroužky a kuželkáři vypisovali různá veřejná utkání a soutěže. Hráli nejdříve mezi sebou, a poté soupeřili v rámci celých Čech i Moravy. Nebyli však zatím nijak organizováni a jejich činnost nebyla řízena žádnou vyšší institucí. Mezi ta nejaktivnější seskupení patřily pražské Kluby kuželkářů Ahoj, Český Lev, Dřevorubci, Malá Říčka, Medvědi, Vltavan nebo Sibiř. Při jedné veřejné soutěži mezi kuželkářskými kroužky, která měla překvapivě vysokou účast, se zrodila myšlenka na vlastní kuželkářskou organizaci. Byla to soutěž o Stříbrnou kuželku města Prahy. Stalo se tak roku 1936 v Praze Nuslích na kuželníku restaurace Na Paloučku, kde několik aktivních kuželkářů chtělo pozvednout tuto hru na úroveň jiných států a více se věnovat kuželním jako sportovnímu odvětví. O vznik první asociace kuželkářů v ČSR se zasloužili zejména pánové: Cipra František, Černý Václav, Dinter Filip, Honig František, Kadlec Jan, Spinzel Jan, Varsik Pavel a několik dalších. Tito členové se scházeli každý týden nejčastěji v Praze na Žižkově na kuželníku „U Dobručských“. První ustavující valná hromada se uskutečnila 11. ledna 1937 v Praze na Vinohradech v Radiopaláci. Výsledkem byl vznik Asociace československého sportu kuželkářského (dále jen AČSK). Předsedou byl zvolen Pavel Varsik, místopředseda Jan Kadlec, jednatel Jan Sprinzel a pokladník František Cipra.

3.4.2. První aktivity AČSK

„ Na kuželkářském stadionu Zahradního města v Záběhlicích sešli se nejlepší sportovci kuželkáři z Čech, Moravy a Slovenska, aby v bratrském klání vyvrcholili souběžný sjezd sportovních kuželkářů k oslavám desetiletého trvání své asociace.“
(časopis Ruch, 1947, č. 17)

Na valné hromadě AČSK 11.4. 1937 bylo oznámeno, že je organizováno 620 členů z 31 klubů a kroužků. Tento zvýšený zájem o kuželkářský sport pomohl k rychlejšímu rozvoji asociace a dalších kuželkářských aktivit. Ve spolupráci kuželkářských nadšenců a správního výboru AČSK vychází 15. května 1937 v redakci Karla Kavalíra první číslo časopisu „Kuželkářský sport“. V termínu 25. 6. - 4. 7. 1937 se v Praze uskutečnilo 1. mistrovství ČSR na 100 hodů do plných. Hlavní zásluha při organizaci patřila Františku Honigovi. Vítězem se stal Josef Prusík z KK Žižka. Prvního mistrovství se zúčastnilo 129 soutěžících. Toto mistrovství dalo podnět k tomu, že

AČSK vypsal v roce 1938 Mistrovství ČSR na 200 hodů do plných a pro pětičlenná družstva soutěž na 100 hodů do plných. Mistrovství hostila jednoráhová asfaltová kuželna v Karlíně. Účastnilo se ho 150 hráčů. Mistrem na 200 hodů do plných se stal součtem 1104 bodů Robert Červený z domácího klubu I. KK Karlín. Druhé valné hromady 3.4. 1938 se již účastnili i zástupci mimopražských klubů. V Zahradním městě v Záběhlicích tak mohli pražští kuželkáři přivítat své kolegy z Mladé Boleslavi, Liberce, Kladna, Jičína, Plzně, Hradce Králové a Brna. Při této příležitosti došlo k rozšíření organizace a vznikly tři svazy, které přímo spadaly pod křídla Asociace československého sportu kuželkářského. Prvním byl Svaz českých kuželkářů (SČK), druhým Svaz moravskoslezských kuželkářů (SMK) a třetím Slovenský amatérský svaz kolkárov (SASK). Počátkem roku 1938 byla také hra v kuželky oficiálně uznána jako sport a AČSK byla přijata za člena Československého všesportovního výboru.

Obrázek č. 5. První kuželkářská pravidla

3.4.3. Válečná a poválečná organizace kuželkářského sportu

Vzhledem k událostem v březnu 1939 a násilné německé okupaci Československa došlo ke zrušení AČSK. Nejvyšším orgánem se tak stal Svaz Českých kuželkářů (dále jen SČK), který sídlil v Praze. Jeho předsedou byl zvolen dr. Otakar Kádner, místopředsedou Václav Černý, jednatelem Jan Sprinzel, pokladníkem Josef Pergler a kapitánem František Honig. Tato organizace měla být jakýmsi protipólem k německému kuželkářskému svazu v protektorátu. Po těchto změnách došlo k rychlému nárůstu kuželkářských klubů, a proto byly zřizovány nižší organizační složky – tzv.

župy, které měly převzít velkou část práce ČSK. V Čechách to byly například župa Středočeská v Praze, Západočeská v Plzni, Českého ráje v Jičíně, Polabská v Pardubicích, Brněnská nebo Přerovská. Rozvoj kuželkářského sportu byl opravdu patrný. V roce 1938 při AČSK bylo registrováno 42 klubů a 922 členů. K 1. lednu 1942 to však bylo již 157 klubů a 4262 členů pod křídly ČSK. Zajímavou událostí ve válečném období bylo vypsání dosti náročné disciplíny na 200 hodů sdružených pro dvoudráhy. Tuto soutěž vyhrál výkonem 832 bodů Václav Pihrt. V říjnu 1946 došlo k podstatné změně v organizaci kuželkářského sportu. V Praze byla zvolena nová celostátní organizace Československá asociace kuželkářského sportu (dále jen ČAKS). V této organizaci měli zastoupení moravští i slovenští kuželkáři. Byly znovu obnoveny SČK v Praze, SMK v Brně a SASK v Bratislavě. Tyto svazy poté měly na starost činnost žup ve svých obvodech. Po únorových událostech 1948 dochází k zásadním změnám v organizaci tělovýchovy a sportu v našem státě. Samozřejmě se to týká i kuželkářského sportu. Ten je společně s ostatními sportovními odvětvími začleněn pod Českou obec sokolskou (dále jen ČOS). V praxi to znamenalo zapojení kuželkářských klubů do sokolských jednot, ve kterých tak vznikly kuželkářské oddíly. Ty také přijaly nová pojmenování, právě podle názvů sokolských jednot. Tato ustanovení s sebou přinesly opět změnu vedení kuželkářského ústředí při ČOS. Předsedou byl zvolen Jan Sprinzel, organizačním pracovníkem Václav Mrňák, technickým vedoucím František Honig a Jaroslav Rázek hospodářem. Hlavní snahou nového vedení bylo ustavit kuželkářské odbory při všech krajských výborech Sokola, což se podařilo k 1. lednu 1952.

3.4.4. Změny spojené s komunistickým režimem

V této době došlo v kuželkářských orgánech k několika změnám, které následovaly v poměrně rychlém sledu. V prosinci roku 1952 byl přijat nový zákon o organizaci tělesné výchovy a sportu. Jeho vzor pocházel ze Sovětského svazu a tělovýchova tak začala být řízena a kontrolována státem. Znamenalo to zrušení zavedené a fungující organizace – Sokola. Nový orgán se nazýval Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport (dále jen SVTVS). Pro organizaci dobrovolné tělesné výchovy bylo vytvořeno devět dobrovolných sportovních organizací v rámci odborového sdružení ROH (Baník, Dynamo, Jiskra, Lokomotiva, Slavia, Slavoj, Slovan, Spartak, Tatran). Na chodu a zajištění tělovýchovy se podílely ještě další instituce. Byl to Svazarm, Svaz mládeže, ministerstvo školství, ministerstvo národní obrany a ministerstvo vnitra (Rudá hvězda). Tento systém však nesl známky vysoké administrace, politizace a centralistický

způsob řízení. V roce 1956 tak byl u nás systém přímého státního řízení tělesné výchovy a sportu zrušen, protože se neosvědčil.

Dne 20. prosince 1956 byl přijat nový zákon o řízení tělovýchovy, který platil s menšími obměnami až do revolučního roku 1989. Nejvyšším orgánem se stal Československý svaz tělesné výchovy (dále jen ČSTV). V rámci ČSTV byl kuželkářský sport po delší době dobře organizovaný. Na začátku období takzvané normalizace došlo k znovuupevnění moci Komunistické strany Československa a znovuzrušení organizací, kterými byly například KČST, Orel, Sokol nebo Junák. Začátkem roku 1968, kdy se schylovalo k federálnímu uspořádání ČSSR, došlo také k novému uspořádání tělesné výchovy, a tím i kuželkářského sportu. Při první celostátní konferenci, která se konala 21. dubna 1968, byla zvolena dvaceti členná komise, která měla připravit návrh na novou organizaci kuželkářské sportu v ČSSR a vytvoření tří zemských svazů a vrcholného orgánu. Předsedou komise byl zvolen Antonín Cihlář. Po dalších jednáních byl upravený návrh rozeslán do jednotlivých oddílů k diskuzi. Ta v podstatě potvrdila, že oddíly souhlasí, a proto se tento návrh stal podkladem pro vypracování organizačních řádů Československého kuželkářského svazu (dále jen ČSKS). Na první celostátní konferenci ČSKS, konané 20. 9. 1969, byl předsedou zvolen Antonín Cihlář, kterého později vystřídal ve funkci Josef Habřina. Za zmínku ještě stojí, že raný organizovaný kuželkářský sport byl hlavně mužskou záležitostí a ženy se soutěží účastnily jen občas. Až v roce 1953 byla vypsána první jednorázová soutěž jednotlivkyň – Mistrovství ČSR na 100 hodů sdružených.

3.4.5. Události v našem kuželkářském sportu od 90. let po současnost

Období konce komunistické vlády znamenalo mnoho zásadních změn ve společnosti jak pro veřejnost, tak i pro kuželkářský sport. Prvně se zastavme u celostátní konference konané 24. září 1988 v Praze. Byl zde zvolen nový výbor svazu kuželek ÚV ČSTV. Předsedou se stal Stanislav Kubánek, místopředsedy Jiří Patzak z Liberce a Ján Valigura, dalšími členy byli Oskar Saga, Vladimír Tlamka, Jindřich Vaněk, Hana Konířová a další. Nikdo z nich ale zřejmě neočekával, jaké změny sebou přinese rok 1989.

„Období velkých změn odstartovaly listopadové události v roce 1989. V celém Československu se zvedla vlna odporu. Lidé již nechtěli staré struktury. Stranou nezůstalo ani ČSTV. (Jančálek, Holý, 2007, s. 12)

V průběhu těchto událostí se však děly zajímavé věci i v oblasti kuželek. V rámci

celé republiky se kuželkáři připravovali na přeměnu ČSKS. Toho využili moravští kuželkáři a 20. května 1990 se v Přerově uskutečnilo ustavující valné shromáždění Moravskoslezského kuželkářského svazu (dále jen MSKS). Moravští kuželkáři totiž chtěli vlastní organizaci, a tak byl jejich předsedou svazu zvolen Slavoj Kotačka a dalšími členy svazu se stali: Josef Habřina, Vladimír Tlamka, Petr Smejkal, Svatopluk Hopjan a Bořivoj Šmerda. Tato skupina lidí vyjádřila svůj nesouhlas při konferenci Kuželkářského svazu ČÚV ČSTV. Zde se vedla jednání zejména o vzniku Českomoravského kuželkářského svazu (dále jen ČMKKS). Přes odpor moravskoslezských kuželkářů byl ČMKKS ustanoven a předsedou zvolen Antonín Cihlář a místopředsedou Jiří Patzak. Následovalo valné shromáždění ČMKKS 8.9. 1990 v Praze v Riegrových sadech. Zde bylo potřeba vyřešit situaci mezi českými a moravskými kuželkáři a dále bylo na programu schválení stanov. Moravané usilovali o začlenění Moravskoslezského kuželkářského svazu pod Československý kuželkářský svaz. Češi naopak usilovali o zachování současného stavu. Rozhodnutí nakonec padlo po přimluvě delegátů ze Slovenska. Ti souhlasili se začleněním MSKS do Československého kuželkářského svazu, ale pouze pod podmínkou zachování rovnocennosti mezi ČR a SR. Předsedou se poté stal Stanislav Kubánek, místopředsedy poté předsedové jednotlivých členských svazů. Byli to pánové Antonín Cihlář, Slavoj Kotačka a Ján Nemčovič. Takto zvolení funkcionáři měli mít podle stanov před sebou čtyřleté volební období, ale do hry opět zasáhly změny v politickém uspořádání. Ať už kuželkáři chtěli nebo ne, Československo se rozdělilo na dva samostatné státy.

Dříve než došlo k rozpuštění ČSKS, začali Český a Moravskoslezský kuželkářský svaz jednat o podobě budoucího uspořádání a nové kuželkářské organizaci. Poté došlo 19. 11. 1992 k ustanovení přípravného výboru nové zastřešující organizace Českomoravského kuželkářského svazu (dále jen ČMKKS), který byl také na 1. valné hromadě v Ústí nad Orlicí dne 18. dubna 1993 založen. Schváleny byly stanovy a znak svazu. Zvolen byl výkonný výbor, který měl následující složení: předseda Vladimír Tlamka, místopředseda Jiří Jančálek. Dalšími členy se stali Jindřich Vaněk, Petr Holý, Petr Marek a Karel Řízek. Ve stejném roce se delegáti Českého kuželkářského svazu shodli na své valné hromadě na tom, že by rádi sjednotili ČMKKS a zrušili tak jeho českou a moravskou část. Všichni čeští kuželkáři by tak soutěžili pod hlavičkou ČMKKS. S tím souhlasili i moravští kuželkáři, a proto výkonná rada ČMKKS 16. dubna 1994 ukončila činnost obou svazů.

V roce 1997 se mezi kuželkáři slavilo 60. výročí od založení organizované kuželkářské činnosti u nás. Stalo se tak po II. valné hromadě ČMKKS dne 7. června. K

této příležitosti svaz poprvé uděloval vyznamenání. V tomto roce došlo ještě k další významné události na poli kuželkářství. Jiří John, první viceprezident ČMKKS, dostal za úkol založit sekci bowlingu při ČMKKS. Ještě v roce 1997 se v Náchodě uskutečnilo první mistrovství České republiky jednotlivců v bowlingu. V této době začal být bowling v ČR velmi populární. Stavěla se nová centra a bowlingové dráhy hojně přibývaly. Tyto změny se musely odrazit i v organizační struktuře ČMKKS. V Praze na Strahově se 2. června 2001 konala III. valná hromada ČMKKS. Nejzásadnějším bodem, který se projednával, byl vznik a ustanovení České kuželkářské a bowlingové federace (dále jen ČBKFB). Federace byla rozdělena logicky na dvě části a to Českou kuželkářskou asociaci (dále jen ČKA) a Českou bowlingovou federaci (dále jen ČBA). Nyní se mohly oba tyto sporty samostatně vyvíjet

Tabulka č. 4. Medailové úspěchy mužů na světových šampionátech

Essen (NDR) – 1955	Družstva - 6x200hs	3. místo - (Hlavička, Kovář, Mihál, Preisler, Fazika, Řezáč)
Vídeň (AUT) - 1957	Jednotlivci - 1x200hs	2. místo - Preisler František 3. místo - Šimůnek Jaroslav
Bratislava (ČSR) - 1962	Družstva – 6x200hs	1. místo - (Šimůnek, Mihál, Kočárek, Vostřák, Šavlík, Preisler)
	Jednotlivci - 2x200hs	2. místo – Preisler František
Bukurešť (ROM) - 1966	Jednotlivci – 2x200hs	2. místo – Kočárek Miroslav
Linz (AUT) - 1968	Dvojce - 2x200hs	1. místo – Kočárek Miroslav Blaževič Ivo
Ljubljana (SLO) - 1984	Družstva – 6x200hs	1. místo – (Procházka, Kliment, Vítkovič, Něnička, Krtil, Slabák)
Skopje (MAK) - 2006	Dvojce - 2x200hs	2. místo – Kotyza Jan Pytlík Viktor
Ritzing (AUT) - 2010	Jednotlivci	2. místo – Kotyza Jan
Sarajevo (BIH) - 2011	Družstva 6x120hs	3. místo – (Pytlík, Hejhal, Kotyza, Jiroušek, Parkan, Jelínek)

Tabulka č. 5. Medailové úspěchy žen na světových šampionátech

Bratislava (ČSR) - 1962	Družstva – 6x100hs	3. místo – (Šenkeříková, Jirásková, Lauerová, Fürbachová, Kuznierzová, Šidlerová)
	Jednotlivkyně – 2x100hs	1. místo – Šidlerová Vlastimila 2. místo – Kusnierzová Liduše
Bukurešť (ROM) - 1966	Dvojice - 2x100hs	1. místo – Mikulčíková Marie Šidlerová Vlastimila
Linz (AUT) - 1968	Družstva – 6x100hs	2. místo – (Mikulčíková, Mádlová, Lauerová, Těthalová, Šidlerová, Švorbová)

	Dvojice – 2x100hs Jednotlivkyně 2x100hs	2. místo – Švorbová Marie Šindlerová Vlastimila 3. místo - Švorbová Marie
Split (YUG) - 1972	Družstva - 6x200hs	3. místo – (Seidlová, Maršíková, Polachová, Selingerová, Mikulčíková, Šárová)
Eppenheim (NDR) - 1974	Jednotlivkyně - 3x100hs	1. místo – Konířová Hana
Mangalia (ROM) - 1980	Dvojice - 2x100hs	3. místo – Konířová Hana Králiková Eva
Brno (ČSR) - 1980	Družstva - 6x100hs	2. místo – (Cahová, Žďárková, Mühlbauerová, Konířová, Smrčková, Králiková)
Ljubljana (SLO) - 1984	Družstva - 6x100hs	3. místo – (Cahová, Kuchárová, Svozilová, Žďárková, Martišková, Smrčková)
Budapešť (HUN)	Družstva 6x100hs Dvojice - 2x100hs	3. místo – (Gajová, Kuchárová, Martišková, Smrčková, Dobešová, Žďárková) 1. místo – Dobešová Naděžda Žďárková Daniela
Innsbruck (AUT) - 1990	Dvojice – 2x100hs Jednotlivkyně - 3x100hs	1. místo – Dobešová Naděžda Žďárková Daniela 3. místo – Žďárková Daniela
Bratislava (ČSR) - 1992	Jednotlivkyně – 1x100hs Jednotlivkyně - 3x100hs	2. místo – Dobešová Naděžda 3. místo – Gajová Hana
Ludwigshafen (NDR) - 1994	Dvojice – 2x100hs Jednotlivkyně 1x100hs	1. místo – Dobešová Naděžda Cahová Vlastimila 1. místo – Dobešová Naděžda
Celje (SLO) - 1998	Dvojice – 2x100hs Jednotlivkyně – 1x100hs Jednotlivkyně - 3x100hs	2. místo – Dobešová Naděžda Žďárková Daniela 3. místo – Dobešová Naděžda 3. místo - Dobešová Naděžda
Poznaň (POL) - 2000	Dvojice – 2x100hs Jednotlivkyně – 1x100hs Jednotlivkyně - 3x100hs	2. místo – Dobešová Naděžda Žďárková Daniela 1. místo - Dobešová Naděžda 1. místo - Dobešová Naděžda
Osijek (CRO) - 2002	Dvojice - 2x100hs	2. místo - Dobešová Naděžda Smrčková Růžena
Brasov (ROM) - 2004	Jednotlivkyně – 1x120hs Jednotlivkyně - 3x100hs	1. místo – Budišová Eva 3. místo – Budišová Eva
Ritzing (DEU) - 2010	Jednotlivkyně Sprint	2. místo – Vaverková Lucie 1. místo – Wiedermannová Hana

Tabulka č. 6. - Medailové úspěchy juniorů na světových šampionátech

Přerov (ČSR) - 1973	Dvojice - 2x200hs	3. místo – Dušek Bohumír Dobeš Jaroslav
Budapešť (HUN) - 1993	Jednotlivci - 1x200hs	2. místo – Fürst Martin
Hunedoara (ROM) - 1995	Družstva – 6x200hs Dvojice – 2x200hs Jednotlivci – 1x200hs	2. místo – (Pytlík, Marek, Kováč, Fürst, Holý, Uhlíř) 1. místo - Fürst Martin Pytlík Viktor 3. místo - Fürst Martin

	Kombinace - 3x200hs	3. místo - Fürst Martin
Trebišov (SVK) - 1997	Družstva - 6x200hs	3. místo – (Pytlík, Diviš, Staněk, Procházka, Veselý, Jelínek)
Opava (CZE) - 1999	Dvojice – 2x200hs Kombinace - 3x200hs	2. místo – Pytlík Viktor Jelínek Miroslav 3. místo – Pytlík Viktor
Augsburg (DEU) - 2003	Družstva- 6x120hs Dvojice – 2x120hs Jednotlivci - 1x120hs	2. místo (Mika, Vaněk, Kotyza, Wagner, Vaněk, Sobčák) 3. místo – Wagner Milan Vaněk Martin 3. místo – Kotyza Jan
Bozen (ITA) - 2006	Družstva – 6x120hs Dvojice – 2x120hs Sprint – 2x20hs Jednotlivci – 1x120hs Jednotlivci - 3x120hs	2. místo – (Mika, Bělíček, Staněk, Dvořák, Kotyza, Sobčák) 2. místo – Kotyza Jan Dvořák Zdeněk 3. místo - Sobčák Ondřej 3. místo - Kotyza Jan 3. místo - Kotyza Jan
Zadar (CRO) - 2008	Sprint	3. místo – Jiroušek Pavel

Tabulka č. 7. - Medailové úspěchy juniorek na světových šampionátech

Galati (ROM) - 1971	Družstva - 6x100hs	3. místo – (Dobiášová, Růžičková, Vašířová, Kopejsková, Krejčová, Dokoupilová)
Augsburg (NDR) - 1979	Jednotlivkyně - 3x100hs	1. místo – Sedláčková Dagmar
Frankfurt am Main (NDR) - 1985	Družstva – 6x100hs Jednotlivkyně - 3x100hs	2. místo – (Hüttnerová, Antoňů, Bílová, Bednářová, Tlamková, Dobešová) 1. místo – Dobešová Naděžda
Ingelheim am Rhein (NDR) - 1987	Dvojice – 2x100hs Jednotlivkyně - 3x100hs	3. místo – Dobešová Naděžda Havelková Eva 2. místo – Dobešová Naděžda
Budapešť (HUN) - 1993	Jednotlivkyně - 1x100hs	3. místo – Lukešová Šárka
Opava (CZE) - 1999	Jednotlivkyně - 1x100hs	2. místo – Jůzová Markéta
Koper (SLO) - 2001	Družstva - 6x100hs	1. místo – (Kováříková, Vicencová, Cahová, Malá, Podzimková, Bukovská)
Augsburg (DEU) - 2003	Sprint - 2x20hs	2. místo – Malá Radka
Náchod (CZE) - 2005	Družstva – 6x120hs Dvojice – 2x120hs Jednotlivkyně - 1x120hs	2. místo – (Wiedermannová, Kulhánková, Ollingerová, Vaverková, Malá, Hilzensauerová) 3. místo – Jungvirtová Edita Wiedermannová Hana 3. místo – Vaverková Lucie
Bozen (ITA) - 2006	Dvojice – 2x120hs Jednotlivkyně - 1x120hs	3. místo – Wiedermannová Dana Vaverková Lucie 2. místo – Vaverková Lucie
Zadar (CRO) - 2008	Družstva – 6x120hs	2. místo – Wiedermannová, Cvejnová, Račková, Vaverková,

	Dvojice 2x120hs	Musilová, Hrdinová) 3. místo – Musilová Zuzana Vaverková Lucie
Osijek (CRO) - 2010	Jednotlivkyně – 1x120hs Kombinace - 2x120hs	1. místo – Wiedermannová Hana 3. místo - Wiedermannová Hana

3.5. Vývoj tělovýchovy v Liberci

Kuželkářský sport v Liberci je pevně spjat s Tělovýchovnou Jednotou Lokomotiva Liberec (dále jen TJ Lokomotiva Liberec). Nejprve se tedy zaměříme na nejdůležitější události ve vývoji tělovýchovy v Liberci. Toto město je v těsné blízkosti německých hranic a nacházelo se v tzv. Sudetech. Němci zde byli v jasné převaze, co se týče složení obyvatel. A byli to právě Němci, kteří zde pokládali základy tělovýchovy. Nazývali se Turneři a zakládali zde první sportovní kluby a oddíly.

3.5.1. Raná období tělovýchovy v Liberci

První snahy o sdružování se a organizaci tělesné výchovy v Liberci můžeme zaznamenat v roce 1846 a 1847. Ferdinand Pfohl, tehdejší učitel obecné školy, měl v úmyslu pořádat veřejná cvičení přímo na dvoře svého domu v Barvířské ulici č. 7. Bohužel se tak nestalo, protože městská rada to zamítla s ohledem na tehdejší poměry. V dobách Metternichova absolutismu se nedoporučovalo shromažďovat a právě toho se městská rada obávala. Po pádu feudalismu se ale již uskutečnilo první veřejné cvičení, které se konalo 19. září 1848. Současná tělocvična TJ Lokomotiva Liberec byla otevřena v Jablonecké ulici dne 12. srpna 1893 a cvičili v ní zejména němečtí obyvatelé Liberce, tzv. Turneři. Německé Turnerské tělovýchovné hnutí vycházelo ze systému tělocviku vytvořeném v 20. letech 19. století. Tento systém vytvořili Friedrich Ludwig Jahn a Ernst Wilhelm Bernhard Eiselen. Obsahovou náplní tohoto systému byla z počátku přirozená cvičení, jako jsou běhy, skoky, hody nebo chůze. Později převládala hlavně nářadový tělocvik. V roce 1968 vzniká zastřešující organizace německých gymnastů Deutsche Turnerschaft. Hlavně ve 30. letech 20. století sloužilo hnutí k propagaci německých nacionalistických myšlenek. Tehdejší Reichenberg byl po Praze, pravděpodobně druhým nejvýznamnějším sportovním městem. Na konci 19. století, v roce 1898 se turneři zasloužili o vznik Reichenberger Fußballclub. Tento fotbalový klub

byl vůbec nejstarší ve střední Evropě. Dále se také přičinili v roce 1910 o výstavbu první umělé sáňkařské dráhy na Ještědském hřebenu.

3.5.2. Liberecký Sokol do roku 1945

V Praze byl roku 1862 založen Sokol a myšlenky tohoto sdružení se šířily velmi rychle. Stanovy libereckého Sokola byly přesto schváleny až v zimě na sklonku roku 1886 a jejím starostou byl zvolen liberecký lékař MUDr. Václav Šamánek. Před vypuknutím 1. světové války měla Sokolská jednota v Liberci 157 členů, ale díky mobilizaci se počet snížil na osmdesát. Po konci války došlo opět k znovuoobnovení Sokola. Členové libereckého Sokola se poprvé od války sešli v krojích 24. ledna 1919 u příležitosti nastěhování 11. střeleckého pluku do libereckých kasáren. Po válce se sokolské řady začaly poměrně rychle rozrůstat a v roce 1925 měl liberecký Sokol již 495 členů. Když vezmeme v potaz, že v tomto roce proběhlo sčítání obyvatelstva, ze kterého vyšlo, že Liberec má 34 985 obyvatel, z toho 4894 Čechů, byla to docela široká členská základna. V témže roce byl starostou liberecké jednoty sokolské zvolen MUDr. Václav Reiniš. Od roku 1933 se situace ve městě i v celém pohraničí začala přiostrřovat. V Německu se chopil moci Adolf Hitler a ekonomická a sociální situace některých členů nebyla dobrá. Sokolové se začali v této době také zabývat brannou výchovou. Ve spolupráci s libereckou posádkou trénovali ostrou střelbu a prováděli i nácvik v maskách v plynových komorách. Z obav o obranu republiky se v těsné blízkosti Liberce začaly budovat bunkry a opevnění. Přišlo září 1938 a odstoupení pohraničí. Díky tomu bylo mnoho českých obyvatel Liberce nuceno přestěhovat se hlouběji do vnitrozemí. Okolnosti k tomu vedly i členy Sokola, kteří museli před nacisty také utéct. Důležitým faktem bylo, že mnoho členů Sokola se zapojilo do ilegální protiněmecké činnosti. Byli mezi nimi i funkcionáři libereckého Sokola župní náčelník Josef Škoda a župní jednatel Josef Jireš. Činnost Sokola na celorepublikové úrovni byla zastavena dne 12. dubna 1941 a organizace byla rozpuštěna. Většina činovníků byla pozatýkána a poslána do koncentračních táborů. První tři jmenovaní se z nich už nevrátili a stejný osud postihl i mnoho dalších. Sokolský majetek byl zabaven.

3.5.3. Liberecká tělovýchova po osvobození

Po konci války došlo k návratu Čechů, kteří odešli z Liberce v roce 1938. Byl mezi nimi i poslední starosta sokolské jednoty v Liberci MUDr. Václav Reiniš, který se také zasloužil o znovuoobnovení Sokola v tomto severském městě. Ustavující valná

hromada proběhla 6. června 1945. Jednota převzala pod svá křídla bývalou turnerskou tělocvičnu v Jablonecké ulici (dnešní TJ Lokomotiva) a tím se vyřešil i dlouholetý problém s výstavbou vlastní sokolovny. Dr. Reiniš si svolal všechny zástupce sportovních organizací a apeloval na ně, aby se všichni snažili vytvořit jednotnou tělovýchovnou organizaci. Na tuto výzvu reagovaly jen některé organizace, ale mezi nimi byly také Poštovní kroužek kuželkářů, Kuželkářský klub a Kuželkářský klub nemocnice. O rok později v srpnu 1946 byl na stadionu v Pavlovicích uspořádán župní slet a spolu s několika dalšími akcemi tak bylo oslaveno 60. výročí založení libereckého Sokola. Na konci března 1948 rozhodl akční výbor o tom, že veškerou tělovýchovu a sport sjednotí pod hlavičku Sokola. Rok 1948 byl také posledním rokem, ve kterém se konal všesokolský slet za účasti libereckých sokolů. Tento fakt měl za následek, že Sokol Liberec se v dubnu 1952 změnil na dobrovolnou organizaci Lokomotiva Liberec. Ta se tak stala další pokračovatelkou tradice tělovýchovného hnutí v Liberci. V rámci TJ Lokomotiva se sdružovalo 16 sportovních odvětví. V březnu 1957, po ustanovení Československého svazu tělesné výchovy, došlo ke sloučení Lokomotivy, TJ Slovan tiskárny Liberec, TJ Slovan KNV Liberec a TJ Kolora Liberec. Po tomto sloučení se z Lokomotivy stala jedna z největších tělovýchovných jednot v našem státě. I přes nemalé finanční problémy se jednotlivá sportovní odvětví poměrně dobře prosazovala a dosahovala výsledků. Patřili mezi ně zejména basketbalistky, odbíjenkáři, šermíři, tenisté, lyžaři ale i kuželkáři. Po roce 1966 došlo k odtržení některých oddílů od Lokomotivy a vznikly nové. Byli to fotbalisté TJ Slovan nebo hokejisté TJ Stadión. Přesto se liberecká jednota mohla pyšnit více jak 3000 členy. V roce 1968 uspořádala Lokomotiva první lyžařský běh s mezinárodní účastí – Jizerskou padesátku. Dala tak základ k tradici, která trvá dodnes. Tento závod byl později pořádán jako memoriál expedice Peru 1970, při které zahynulo několik československých horolezců. Ze závodu se stala masová záležitost a kapacita závodu je vždy naplněna. Závodu se účastní každý rok více jak 3000 závodníků.

3.5.4. Od 80. let po současnost

V tomto období se z Lokomotivy stává velmi úspěšná sportovní organizace, která byla i po finanční stránce poměrně dobře zajištěna. Majetek Lokomotivy tehdy přesáhl 10 miliónů korun. Lokomotiva vlastnila tělocvičnu se třemi sály a přilehlými hřišti na volejbal a tenis v Jablonecké ulici, dále také spravovala a vlastnila deset tenisových kurtů za hotelem U Jezírka. U liberecké přehrady se nachází loděnice, která byla také majetkem Lokomotivy. V neposlední řadě se také starala o rekreační chalupy v

Jizerských horách v Bedřichově a v Hraběticích. Řady výboru byly doplněny novými mladými jmény, ze kterých můžeme jmenovat třeba úspěšného kuželkáře Iva Blaževiče nebo horolezce Jan Šimona. Předsedou byl v roce 1980 zvolen Václav Mrázek. Lokomotiva se soustředovala zejména na široce oblíbené sporty. Z jejích řad však vzešli i sportovci, kteří se prosadili ve vrcholovém sportu. Můžeme jmenovat například úspěšného tenistu, mistra Evropy, Martina Damma. Objevil se však i mistr světa. Tento titul získal v kuželkářském sportu Ivo Blaževič. V této době bylo potřeba pro chod takto velké tělocvičné jednoty větší počet členů ve vedení. Většina funkcionářů pracovala ve vedení dobrovolně a jejich aktivita jen přispěla k úspěchům jednoty. V této době měla Lokomotiva 342 trenérů a cvičitelů a 96 rozhodčích. Dalším významným krokem k získání úspěchů na sportovních polích byla práce s mládeží. Ta se jeví jako velmi propracovaná a důležitá. Není totiž náhodou, že 45% všech členů Lokomotivy tvoří mládež.

3.6. Kuželkářský oddíl Lokomotiva Liberec

Liberec je město nacházející se u německého pohraničí, a tak první kuželkářské aktivity v tomto městě, tehdejším Reichenbergu, musíme přičíst německým sportovním kroužkům. Nejprve je nutno zmínit, že tak jak historie plynula, kuželkářský klub Lokomotiva Liberec (dále jen KK Lokomotiva Liberec) nesl mnoho různých názvů. Pojdme se ale na historii kuželek v Liberci podívat od začátku.

3.6.1. Vývoj kuželkářských kroužků v Liberci

U kolébky českého kuželkářského sportu v Liberci stála dvě seskupení KK Hraničář Liberec, který sídlil v Horním Růžodole, a AFK Strážce bezpečnosti Liberec. Další rozvoj kuželkářského sportu, a sportovních aktivit vůbec, na severu Čech zabrzdila 2. světová válka a s ní spojený nucený odchod obyvatel před režimem. Další vývoj kuželkářského sportu se tedy rozběhl až po skončení války, ale bylo to ještě v létě 1945. Kuželkáři s chutí obnovovali činnost v KK Hraničář (později přejmenovaném na KK Železničář Horní Růžodol) a v novém uskupení KK Liberec. Objevovaly se však i další oddíly, protože popularita kuželkářského sportu rostla. Soutěžilo se pod hlavičkou Sokola Liberec. Koulení v Liberci provozovali také Poštovní kroužek kuželkářů, Kuželkářský klub a Kuželkářský klub nemocnice. Mnoho nových členů získaly oddíly z bývalé Královehradecké župy. Později došlo ke změně Sokola na dobrovolnou organizaci Lokomotiva Liberec. To se událo 1. 4. 1952.

3.6.2. KK Lokomotiva Liberec

Nyní, po desítkách let vývoje lze říci, že zakladatelem sportovního pojetí kuželek v liberecké oblasti byl právě oddíl kuželkářů KK Lokomotiva Liberec, tehdejší 1. Kuželkářský klub Liberec. Toto území na severu Čech se dříve nazývalo župa Podještědská. Následovaly různé reorganizace a změny názvu 1. Kuželkářského klubu Liberec. Klub byl nejprve přejmenován na Sokol SKD Liberec, později na Slavoj, Tatran a Slovan. Následovalo sloučení s KK Železničář Horní Růžodol a po dalších reorganizačních peripetiích se klub v roce 1959 sloučil s Lokomotivou Liberec a tento název si ponechal. Nutno uvést, že takto početné změny názvu se děly i z nařízení „vyšší moci“ v dobách socialismu.

„S odstupem času je možné konstatovat, že právě náš oddíl vykonal obrovský kus práce jak na poli sportovním, tak i po stránce rozvoje našeho sportu nejen v Liberci, ale i v severních Čechách.“ (Kejval, Kožich a kolektiv, 1986, s. 42)

S potěšením můžeme konstatovat, že KK Lokomotiva Liberec měl ve svých řadách vždy kvalitní kuželkáře a někteří z nich dosáhli i na mezinárodní úspěchy. Za ty nejúspěšnější můžeme považovat reprezentanty Karla Blaževiče, Miroslava Kareše, Iva Blaževiče a Bohumíra Duška. Největší úspěchy si však připomeneme až v následujících kapitolách. V roce 1955 vznikla první liga kuželkářů a zástupci tehdejšího Slavoje Liberec se probojovali z kvalifikační skupiny právě do této soutěže. Od této doby měli kuželkáři Lokomotivy zastoupení v první nebo druhé nejvyšší kuželkářské soutěži. Tato etapa trvala až do soutěžního ročníku 1999/2000, kdy Lokomotiva skončila na 10. místě a to znamenalo sestup a pád do 3. nejvyšší soutěže. Hned v příštím ročníku se ale libereckému družstvu podařilo vyhrát svoji skupinu a postoupit opět do 2. ligy. Tam se Lokomotiva udržela až do ročníku 2008/2009. KK Lokomotiva Liberec se jako jediný klub ze severu Čech dokázal tak dlouhou dobu pohybovat v nejvyšších soutěžích. Bohužel v poslední době došlo k odlivu a nedostatku hráčů, což znamenalo, že kostru družstva tvořili zkušení padesátníci a mnohdy i starší kuželkáři, doplnění jedním nebo dvěma mladíky. Lokomotiva vždy měla také družstvo dorostenců, které však dosáhlo výraznějších úspěchů především v 70. a 80. letech 20. století. V nedávné době se dorostenci účastnili převážně 2. nejvyšší soutěže, ale v ročníku 2009/2010 se jim podařilo probojovat do 1. ligy. Velkým problémem je také financování a sponzoring klubu, který se stává stále těžším.

3.6.3. Liberecké kuželny

Před 2. světovou válkou bylo v Liberci několik kuželkářských spolků a kroužků. Bohužel se nedochovaly žádné písemné ani obrazové zmínky o tom, kde tyto kluby hrály. Historie kuželen Lokomotivy Liberec je však známa. Do roku 1970 hrála Lokomotiva na staré dvoudráze v Ruprechticích. V 60. letech ale padlo nařízení svazu, ve kterém stálo, že nejvyšší soutěže se musely hrát na čtyřdráze. Tento problém potřebovala Lokomotiva vyřešit, jelikož se chtěla i nadále nejvyšších soutěží účastnit. V celých severních Čechách byla tehdy pouze jediná čtyřdráha v Teplicích. Tam samozřejmě liberečtí kuželkáři dojíždět nechtěli, chtěli vlastní kuželnu. Okolnosti, které pomohly k začátku výstavby, byly dvě. Prvním byl postup našich kuželkářů do 1. ligy Československa v ročníku 1969 – 1970 a druhým titul mistra světa Iva Blaževiče z předešlého roku. S pomocí libereckých kuželkářů byla nová čtyřdráhová kuželna vyprojektována a postavena. Stála na městském stadionu v Liberci a spadala pod správu města. Budova měla tři podlaží a nebyla využívána jen kuželkáři. Svě zázemí tu měli i fotbalisté a atleti. První podlaží sloužilo jako šatny pro fotbalisty a atlety. V druhém už měli svoje zázemí kuželkáři. Byly zde čtyři hrací dráhy, čtyři šatny se sociálním zařízením pro hráče, kancelář a dílna pro správce. Toto podlaží mělo původně ještě další dvě místnosti pro kuželkáře, ale později si je pro sebe zabrali atleti. Byla to šatna rozhodčího a rozcvičovací místnost. Mezi druhým a třetím podlažím bylo velmi prostorné hlediště. V nejvyšším patře byla poměrně rozlehlá klubovna s občerstvením a další dvě kanceláře. Od výstavby kuželny do června roku 1976 měly dráhy asfaltový povrch. Nejlepších výkonů mezi jednotlivci v disciplíně 200hs zde dosáhli Pavol Halpert (Zbrojovka Brno) – 983, Bohumír Dušek – 982 a Ivo Blaževič – 963. V družstvech držela rekord Lokomotiva Liberec výkonem 5582 bodů. Po konci soutěžního ročníku 1976 se v srpnu na dráhy umístil místo asfaltu zelený saduritový povrch a automatické stavěče kuželek z Košic. Tato úprava zde vydržela až do roku 2005.

Obrázek č. 6. Pohled na dráhy staré kuželny Lokomotivy Liberec

Obrázek č. 7. Pohled do hlediště staré kuželny Lokomotivy Liberec

V roce 2005 došlo k dokončení multisportovního areálu, při kterém vznikla nová hala pro hokejisty a mnoho dalších sportovišť v blízkém okolí. Hned vedle hokejové arény vyrostla také nová moderní čtyřdráhová kuželna, která byla vzdálená jen asi 300 metrů od té původní. Kuželkáři liberecké Lokomotivy se tedy stěhovali do nového prostředí, kde se očekávaly lepší sportovní výkony, modernější vybavení i zázemí. Stará kuželna u městského stadionu nejdříve nějaký čas ležela ladem a později došlo k celkové přestavbě objektu. Dnes je tu zázemí pro tenisové kurty a kryocentrum. Na nové kuželně byly instalovány čtyři nové segmentové dráhy s automatickými stavěči kuželek

Schmid. Zajímavostí je, že tyto dráhy byly nejprve použity při mistrovství světa juniorů v Náchodě v roce 2005. Po skončení šampionátu se čtyři dráhy převezly do Liberce na novou kuželnu. Byly dostavěny šatny pro hráče, sociální zařízení, místnost správce a hlediště. To sice není tak rozlehlé jako ve staré kuželně, ale sedačky jsou pohodlnější a kapacita je plně dostačující pro ligové soutěže. Původní předsevzetí se splnilo a na nové kuželně se opravdu dosahuje lepších výkonů. Zatím nejlepšího výsledku v jednotlivcích zde dosáhl Jiří Běloch výkonem 637 sražených kuželek. Stalo se tak při ligovém zápase Lokomotiva Liberec versus TJ Jiskra Hazlov v roce 2008. Zatím rekordní zápis v družstvech si připsali hráči Lokomotivy v roce 2009. O nadprůměrný výkon 3542 bodů se zasloužilo družstvo ve složení: Anton Zajac, Daniel Veselý, Josef Šálek, Bořek Poživil ml., Václav Vlk a Dušan Jína.

Obrázek č. 8. Pohled na dráhy nové kuželny Lokomotivy Liberec

3.6.4. Úspěchy kuželkářů Lokomotivy Liberec v domácích soutěžích

Za nejúspěšnější období liberecké Lokomotivy lze považovat období mezi roky 1945 – 1969. Na druhou stranu z této doby bohužel nemáme mnoho informací. Nedochovala se kronika ani jiné podrobnější zápisky. Úspěchy z této doby tak můžeme poskládat pouze z drobných osobních zápisků, fotek a vzpomínek současných kuželkářů. Největším úspěchem z domácích soutěží v celé historii klubu jsou mistrovské tituly Čech a Československa v družstvech. Mistrovství se konala v roce 1948 v Trutnově, respektive v Žilině. Třetím významným úspěchem této doby je 2. místo na mistrovství ČSR v Praze – Karlíně v roce 1950. Liberecké družstvo koulelo ještě pod

starým názvem Sokol SKD Liberec a pod historicky nejúspěšnější roky se podepsali kuželkáři: Karel Blaževič st., Bohuslav Conk, Josef Štěrba, Karel Kába st., Rudolf Karpaš a Miroslav Kareš. V dorosteneckých soutěžích se Lokomotivě Liberec také dařilo. S mládeží se v klubu pracovalo velmi dobře a svědčí o tom i výsledky. Do trénování a předávání zkušeností se zapojovali jak hráči „A“ týmu, tak i méně zkušení hráči. O největší úspěchy tehdejšího Slavojce Liberec v mládežnických kategoriích se jako trenéři zasloužili zejména Karel Blaževič st., Antonín Vejmelka, Josef Koudelka a Josef Štanc st.. Důležitým faktem bylo, že soutěžit začal nejúspěšnější kuželkář v liberecké historii, Ivo Blaževič. Naši dorostenci vybojovali několik prvních míst na mistrovství ČSR jednotlivců (1954 – Jaroslav Ptáček, 1956 – Jiřina Lánská, 1957 – Marta Ivargová). Později přišly i úspěchy v družstvech. Kvalitně reprezentovala liberecký klub trojice mladíků Ivo a Bořek Blaževičové a Stanislav Šoura. Postupně získali 3. místo na mistrovství ČSR dorostu v roce 1956, 2. místo na mistrovství ČSR dorostu o rok později a úspěšnou sérii uzavřeli titulem mistrů ČSR v roce 1958. Stejněho umístění dosáhli později Bohumír Dušek, Jaroslav Dobeš, Karel Kába ml. a Miroslav Lapáček. V roce 1967 tito hráči vybojovali také dorostenecký mistrovský titul v družstvech. Soutěžili však již v barvách Lokomotivy Liberec.

Tabulka č. 8. Umístění Lokomotivy Liberec v ligových soutěžích 1969 - 2011

(<http://www.lokoliberec.estranky.cz/clanky/historie.html>)

1945 – 1970

[1945-69](#) ... nejslavnější období libereckých kuzelek

[1969-70](#)
ČSSR
9.místo

1970 – 1980

1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80
ČSSR	ČSSR	ČMNL	ČSSR	ČSSR	ČSSR	ČNL	ČNL	ČSSR	ČSSR
5.místo	11.sestup	1.postup	8. místo	9. místo	10.sestup	2. místo	1.postup	7. místo	10.sestup

1980 – 1990

1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85	1985-86	1986-87	1987-88	1988-89	1989-90
ČMNL	ČMNL	ČMNL	ČMNL	ČMNL	ČMNL	ČMNL	ČMNL	ČMNL	ČMNL
2. místo	1. místo	4. místo	8. místo	9. místo	7. místo	7. místo	8. místo	6. místo	4. místo

1990 - 2000

1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999-00
ČMNL	ČMNL	ČSFR	1.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM
4. místo	1. postup	9. místo	11.sestup	6. místo	5. místo	7. místo	9. místo	6. místo	10.sestup

2000 - 2010

2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10
3.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	2.KLM	3.KLM
1. postup	2. místo	3. místo	6. místo	9. místo	9. místo	8. místo	5. místo	11.sestup	4. místo

2010 - 2020

[2010-11](#)
3.KLM
6. místo

(vysvětlivky k tabulce: ČSSR – 1. liga Československa, ČMNL – Národní liga Čechy a Morava, do ČSSR postupovaly dva týmy, ČNL – Národní liga Čechy, do ČSSR postupovaly tři týmy, 1.KLM – 1. liga Čechy a Morava, 2.KLM – 2. liga, 3.KLM – 3. liga)

O další medailová umístění se postaral Jaroslav Dobeš, když v dorostenecké kategorii získal titul mistra ČSR v roce 1970. O rok později již hrál v seniorské kategorii a hned vybojoval 3. místo na mistrovství ČSR dospělých. Medaile jsme začali získávat opět i v mládežnických kategoriích. Dokladem je mistrovský titul Jaroslava Dobeše z roku 1970, na který navázal v roce 1971 druhým místem na mistrovství ČSR dorostu Jiří Štanc. Jiří Hrdlička poté přidal 3. místo na mistrovství ČSSR juniorů v roce 1973. Dalším medailistou z řad KK Lokomotiva Liberec se stal v roce 1980 na mistrovství ČSSR Miroslav Lapáček, když získal bronzovou medaili. Úspěchů v kategorii mužů v tomto období dosáhli také Ivo Blaževič a Bohumír Dušek. O nich se dozvíme více v dalších podkapitolách. Posledními medailemi, které kuželkáři liberecké Lokomotivy zatím získali, jsou první místo Pavla Kaana na mistrovství ČSSR juniorů 1989 a druhé místo Michala Šimery na mistrovství ČR v dorostenecké kategorii. Na další pódiová umístění při domácích mistrovství zatím klub z Liberce čeká. Svědčí to o jeho nynější pozici až ve 3. lize mužů a o výkonnostním úpadku hráčů.

3.6.5. Mezinárodní úspěchy Lokomotivy Liberec

Někteří liberečtí kuželkáři se prosadili také v reprezentaci. Ať už se jedná o seniorskou kategorii nebo ty mládežnické. O dvou nejúspěšnějších kuželkářích, Ivu Blaževičovi a Bohumíru Duškovi, se dozvíme více v samostatných podkapitolách. Mistrovství Evropy juniorů v rumunském Galati se zúčastnil liberecký Jaroslav Dobeš. Největším úspěchem bylo 4. místo v soutěži družstev. Jaroslav přispěl svému týmu 772 body a v soutěži jednotlivců skončil celkově na 11. místě. O dva roky později se mistrovství Evropy juniorů konalo v Přerově. Na domácí půdě vybojoval Dobeš, společně s Bohumírem Duškem, bronzovou medaili v soutěži dvojic. Později se z nich stala úspěšná dvojice i v seniorské reprezentaci. V Přerově získal ještě 7. místo v soutěži družstev. Po jeho přestupu do Spartaku Třebíč působil v reprezentaci a pomohl k několika titulům v soutěži družstev. Další přední příčky získal i v soutěžích jednotlivců.

Dalším kuželkářem Lokomotivy Liberec, který zavítal do reprezentačního družstva byl Jiří Hrdlička. Byl účastníkem dvou mistrovství Evropy juniorů. V roce 1971 v Galati získal 4. místo v soutěži družstev společně s Jaroslavem Dobešem, Vladimírem Procházkou, Lubošem Kulíkem, Petrem Kotrlou a Zdeňkem Procházkou.

Svůj tým podpořil výkonem 815 sražených kuželek. Rok 1973 mu přinesl medaili z individuální soutěže. Umístil se na 3. místě při mistrovství Československa juniorů, které hostil Spartak Karlín. Výkonem 909 shozených kuželek zaostal o 26 bodů za vítězným Františkem Matouškem. Ve stejném roce se účastnil i svého druhého mistrovství Evropy. Jak již bylo zmíněno, konalo se v Přerově. Jiří Hrdlička získal v družstvech 7. místo, ikdyž do soutěže nezasáhl. Tento šampionát byl z hlediska zastoupení československých klubů pro Lokomotivu velice úspěšný. Klub reprezentovali Bohumír Dušek, Jaroslav Dobeš a právě Jiří Hrdlička. Poté pokračoval v kuželkách v mužském týmu Lokomotivy a celkem zde sehrál 145 utkání. Kvůli vážné nemoci musel kuželkářskou kariéru ukončit.

Miroslav Lapáček také reprezentoval a to jak v juniorské kategorii tak i v seniorské, kde si připsal jeden start. Ovšem žádného výraznějšího umístění na evropském nebo světovém šampionátu nedosáhl. Zatím posledním reprezentantem z Lokomotivy Liberec byl Pavel Kaan. V revolučním roce 1989 se zúčastnil juniorského světového šampionátu v tehdejší Jugoslávii v Celje. V soutěži jednotlivců obsadil konečné 12. místo. Se svými spoluhráči dosáhli na 4. místo v soutěži družstev. Pavel Kaan ve svém náhozu získal pro tým 882 bodů. Podobný výkon předvedl i v soutěži dvojic, kdy shodil dohromady 874 kuželek. Se svým spoluhráčem Josefem Sittou získali dohromady 1783 bodů a skončili na 4. místě. Bronzová medaile jim unikla o pouhé čtyři shozené kuželky. Poté Pavel Kaan působil v německém klubu Staffelstein, kde hrálo několik německých a jugoslávských reprezentantů. Od této doby se žádnému kuželkáři Lokomotivy Liberec nepodařilo do reprezentačního kádru proniknout. Svědčí to mimo jiné i o tom, že mezi mládeží nejsou v této době kuželky moc oblíbené a rozšířené. V posledních zhruba deseti letech se nepodařilo zkvalitnit a rozšířit dorostenecký tým. Ten tvořili většinou jen tři hráči, kteří jsou také nezbytní k sehrání zápasu. Tím pádem nedocházelo k postupnému doplňování mužského družstva o nové mladé tváře a tým mužů sestoupil až do 3. nejvyšší soutěže. V poslední sezóně však družstvo dorostenců hrálo nejvyšší soutěž, a proto snad můžeme doufat, že se blýská na lepší časy.

3.6.6. Ivo Blaževič

Nejúspěšnější hráč v historii KK Lokomotivy Liberec Ivo Blaževič se narodil 16. 9. 1940. Období 2. světové války tedy prožil jako malé dítě. Ivo se dostal ke kuželkám skrze svého otce Karla, který se jim také věnoval. Ve 12 letech tak začínal starším hráčům stavět kuželky. Tehdy ještě neexistovaly automatické stavěče a kuželky se

musely stavět ručně. Ve volných chvílích zkoušel i on kuželkovou hru. Poté začal trénovat a soutěžit v dorostenecké kategorii, kde získal spolu se svým bratrem Bořkem a Stanislavem Šourou, postupně třetí, druhé a poté v roce 1958 první místo v rámci mistrovství ČSR dorostu. Jeho dlouhá kariéra tak začala velmi úspěšně už v mládežnické kategorii. Výkony z tehdejší doby se však dají s těmi dnešními jen těžko srovnávat. Utkání probíhala na asfaltových drahách, které nebyly tak dokonalé a mnohdy „zbíhaly“ ke stranám. Další odlišností bylo, že se hrálo do dřevěných kuželek, které se stavěly ručně.

V roce 1963 nastartoval svoji reprezentační kariéru, kde dosáhl i na medailové úspěchy. Působil zde jako velmi mladý hráč a své zkušenosti mu předávali zkušení hráči, zejména František Prejsler a Lumír Vostřák. Ivo se zúčastnil celkem pěti mistrovství světa a hned na tom prvním v roce 1966 v Bukurešti v Rumunsku získal první výraznější úspěch. Obsadil zde 4. místo v soutěži družstev a 5. místo ve dvojicích s Pavolem Halpertem. Rok 1968 přinesl Ivu Blaževičovi největší úspěch jeho kariéry. Nejprve získal 2. místo při mistrovství ČSSR, když prohrál o pouhých osm kuželek se svým spoluhráčem z reprezentace Miroslavem Kočárkem. Poté se reprezentace Československa zúčastnila mistrovství světa v rakouském Linzi, kde družstvo mužů získalo 6. místo. Ivo Blaževič a Miroslav Kočárek dosáhli v soutěži dvojic na zlaté medaile, když předvedli výkon 1868 sražených kuželek a o osm bodů zvítězili před druhými Jugoslávci. Zajímavé bylo, že československá dvojice nebyla favorizována a hrála hned mezi prvními. Oba reprezentanti předvedli velmi dobrý výkon a mnoho jejich soupeřů znervóznělo. Do konce soutěže je však už nikdo nepřehrál.

Obrázek č. 9. - Ivo Blaževič a Miroslav Kočárek MS 1968

Zlato na MS 1968 v Linzi:
Ivo Blaževič - Miroslav Kočárek

V roce 1969 se Blaževičovi opět podařilo vyhrát mistrovství ČSR a zopakovat tak 2. místo z mistrovství ČSSR z předešlého roku. Ivo se dlouho snažil překonat hranici 1000 bodů v disciplíně 200hs. To se mu podařilo v roce 1970 při mezinárodním turnaji v Drážďanech, kde získal 1001 bodů a vytvořil tak nový československý rekord v disciplíně 200hs. Ve stejném roce vyhrál opět mistrovství Čech a zúčastnil se mistrovství světa v italském Bolzáně. Zde obsadil 6. místo v jednotlivcích (3x200hs) i družstvech a v soutěži dvojic hrál opět se svým kamarádem Miroslavem Kočárkem. Úspěch z předešlého mistrovství se jim však zopakovat nepodařilo, a vybojovali 5. místo. Ivo si i v dalších letech udržoval velmi dobrou výkonnost a následující rok získal 3. místo při mistrovství Československa. Další rok navázal na úspěšné výsledky 2. místem na mistrovství ČSR a v jugoslávském Splitu obsadil 7. místo v soutěži družstev. Žádný výraznější úspěch z tohoto šampionátu již nevytěžil. Ivo Blaževič se dlouhou dobu snažil získat titul mistra Československa. To se mu podařilo až v roce 1973 v Přerově. V disciplíně 2x200hs získal 1722 bodů a o deset kuželek tak porazil druhého Antonína Jaroslava ze Sokola Sadská. Na třetím místě se umístil Miroslav Kočárek ze Zbrojovky Brno. Ivo mu tímto výsledkem vrátil několik porážek z domácích šampionátů. Následující rok uzavřel svoji reprezentační kariéru při mistrovství světa v německém Eppelheimu, kde obsadil 6. místo v soutěži družstev.

Po uzavření aktivní reprezentační kariéry Ivo Blaževič pokračoval ve hraní kuželek za svůj mateřský klub Lokomotiva Liberec. Navíc se stal i trenérem a trenérem reprezentace. Vzorem se mu stali otec Karel, dále Karel Vašíř a Oskar Saga, který byl dlouholetým činovníkem kuželkářských organizací. Podle slov Iva Blaževiče se při své trenérské práci snažil vždy držet jednoduchého pravidla: nevymýšlet nic, co je už vymyšlené. Na závěr sportovní kariéry se také dočkal uznání a ocenění svojí dlouholeté práce. V československé anketě Kuželkář 20. století obsadil 6. místo. V roce 2010, při slavnostním vyhlášení nejlepších kuželkářů roku, byl uveden do dvorany slávy českých a československých kuželek. Ocenění mu předal prezident ČKA Jiří Jančálek. Stal se tak 23. členem této skupiny. Tři roky před ním byl do dvorany slávy uveden in memoriam i jeho otec Karel Blaževič. Pro mnohé je to možná nepochopitelné, ale Ivo až do sezóny 2009/2010 stále nastupoval za liberecký „A“ tým v 3. nejvyšší mužské soutěži. Svými zkušenostmi a hlavně stabilním a spolehlivým výkonem byl stále přínosem pro družstvo. Nyní stále hraje kuželky za divizní liberecké „C“ družstvo.

3.6.7. Bohumír Dušek

Liberecká Lokomotiva se může pochlubit i dalším velmi úspěšným kuželkářem, který dosahoval úspěchů jak na domácím poli, tak na mezinárodním. Bohumír Dušek se narodil 17. 2. 1950. Pracoval jako technik opravárenského střediska montážních závodů v Liberci. Když mu bylo čtrnáct let, dostal se ke kuželkám, tak jako většina začínajících kuželkářů. Na kuželně stavěl kuželky při utkáních a trénincích a v přestávkách sám zkoušel hrát. Významnější úspěchy dosahoval už jako dorostenec a junior. V roce 1973 se konalo mistrovství Evropy juniorů v Přerově. Výhoda téměř domácího prostředí se projevila a Bohumír Dušek spolu s Jaroslavem Dobešem zde získali bronzovou medaili v soutěži dvojic. Juniorský tým poté obsadili 7. místo v soutěži družstev. Druhé místo obsadil při mistrovství Čech v roce 1975 a svoji stabilní výkonnost si udržel i ve státní reprezentaci. Působil zde od roku 1979 po dobu čtyř let a zúčastnil se dvou mistrovství světa. Nedosáhl zde sice na žádnou z medailí, ale svůj mateřský klub i národní dres reprezentoval velmi dobře.

Obrázek č. 11. - Bohumír Dušek při reprezentačním utkání ČSSR vs. NDR v roce 1979 v Liberci (první zleva)

Den 14. 10. 1979 se v Liberci uskutečnilo mezinárodní utkání ČSSR vs. NDR. Československá reprezentace – muži: zleva: Bohumír Dušek, Miroslav Lepáček, Zdeňk Procházka, Jaroslav Štáhl, Josef Bartoň, Jiří Ševčík, Ivan Houke, Oldřich Frinta, Antonín Čihák (trenér); v přední řadě zleva: Drahoмира Antonová, Alena Šimonovičová, Eva Králíková, Květa Maršáková, Hana Koněná, Dagmar Seeláčeková, Margita Peřtová, Marie Švorbová (trenérka).

Při mistrovství Československa v roce 1979, které se konalo v Olomouci, obsadil Dušek konečné 2. místo. Výkonem 1800 sražených kuželek v disciplíně 2 x 200hs, se tak stal vicemistrem Československa. S vítězným Zdeňkem Procházkou ze Spartaku Třebíč prohrál o šest kuželek. Poté následovalo mistrovství světa v roce 1980 v rumunské Mangalii. V soutěži dvojic zde opět bojoval s parťákem a kamarádem Jaroslavem Dobešem z Lokomotivy Liberec. Nepodařilo se jim však zopakovat 3. místo z dorostenecké kategorie a skončili na 13. místě. V soutěži družstev se však československým reprezentantům dařilo daleko lépe. Bohumír Dušek přispěl svým výkonem 911 bodů ke 4. místu. Postaral se tak o nejlepší výkon družstva mužů. O dva roky později se mistrovství světa konalo v Brně a všichni doufali v medailové úspěchy, protože českoslovenští hráči a hráčky mohli čerpat ze zkušeností na těchto drahách, které dobře znali z domácích soutěží. Úspěšnější bylo družstvo žen, které získalo stříbrné medaile. Družstvo mužů získalo opět trošku smutné 4. místo. Dušek přímo nezasáhl do týmové soutěže, ale 4. místo mu patří, jelikož byl členem družstva. Pro soutěž dvojic, ve které byl Bohumír Dušek vždy úspěšný, k němu trenér tentokrát vybral do dvojice Josefa Peštu. Společným výkonem 1791 bodů zaostali za bronzovou medailí o 14 kuželek, a obsadili tak konečné 6. místo. Po ukončení reprezentační kariéry pokračoval v kuželkářské činnosti v Lokomotivě Liberec v družstvu mužů. Později se stal i rozhodčím a nyní nastupuje za liberecké „C“ družstvo společně s dalším libereckým matadorem Ivem Blaževičem.

Obrázek č. 12. - Bohumír Dušek při utkání

4. Závěr

Cílem této bakalářské práce byl průzkum a studium historického vývoje kuželkářského sportu v kuželkářském oddílu Lokomotiva Liberec. Po pečlivém prostudování historických zápisků, kronik Lokomotivy Liberec a dostupné literatury, jsem došel k závěru, že by nebylo možné splnit práci v plném rozsahu. Práci jsem proto rozšířil o poznatky týkající se vzniku kuželek, vývoje hracího náčiní a prostředí. Zabývám se také okolnostmi, které vedly k přechodu od zábavného ke sportovnímu pojetí kuželek. Dále je v práci zmapován vývoj organizační struktury vrcholných kuželkářských orgánů, a to jak v Československu a České republice, tak i v rámci mezinárodního kuželkářství. Druhou část práce jsem věnoval studiu vývoje tělovýchovy v Liberci a hlavně kuželkářskému oddílu Lokomotiva Liberec. Zde uvádím fakta o historii tohoto nejúspěšnějšího kuželkářského oddílu v Severních Čechách.

Z výsledků průzkumu historie kuželek vyplývá, že tato hra vznikla pravděpodobně v Asii a odtud se rozšířila přes Řecko do Itálie a dalších evropských zemí. Hra se poměrně dobře ujala mezi prostým lidem, protože kuželky bylo možné hrát téměř kdekoli, kde byl kousek rovného místa. Jejich obliba stoupala a časem začaly vznikat kuželníky – místa určená výhradně pro kuželkovou hru. Kuželkáři se začali sdružovat a soutěžit mezi sebou. Poté vzniká v roce 1937 Asociace československého sportu kuželkářského. Naši kuželkáři však zaostali se založením vlastní organizace o jedenáct let za mezinárodní asociací. International Bowling Association byla založena v roce 1926 ve Stockholmu. Kuželky poté prošly dlouhým vývojem a mnoha organizačními změnami, zejména za vlády Komunistické strany Československa. Na konci 20. století se kuželkáři začínají potýkat s odlivem diváků. Do programu světových šampionátů jsou tak zařazeny některé kratší, napínavější a atraktivnější disciplíny.

Při studiu historických poznatků o vzniku a vývoji tělovýchovy v Liberci vyšlo najevo, že první aktivity sportovnějšiho charakteru jsou spojeny s německou částí obyvatelstva, která je s tímto severočeským městem neodmyslitelně spojena. Tehdy zde Němci tvořili většinu obyvatelstva. Prvními kroky byly pokusy o veřejná cvičení a poté se Němci sdružovali v rámci Turnerského hnutí. Turneři prosluli zejména jako specialisté ve cvičení na nářadí. Češi cvičili v Liberci v rámci Sokola od roku 1886, kdy zde byl založen. V roce 1952 se Sokol mění na dobrovolnou organizaci Lokomotiva Liberec. Tato tělovýchovná jednota se postupem času stala jednou z největších a ekonomicky dobře zajištěných tělovýchovných jednot v našem státě. V rámci

Lokomotivy se sdružovalo několik sportovních odvětví a byly mezi nimi i kuželky. 1. Kuželkářský klub Liberec vznikl spojením několika kuželkářských oddílů a od roku 1959, po sloučení s Lokomotivou Liberec, si ponechal i její název. Největších úspěchů dosáhli liberečtí kuželkáři v 50. letech 20. století, když získali mistrovské tituly Čech i Československa v družstvech. Lokomotiva však vychovala i vynikající jednotlivce. Nejúspěšnějším kuželkářem historie je Ivo Blaževič, který získal zlatou medaili ze soutěže dvojic na světovém šampionátu v Linzi v roce 1968. Další medaili přidal Bohumír Dušek. Získal 3. místo v soutěži dvojic na mistrovství Evropy juniorů 1973 v Přerově. V posledních letech se kuželkářský oddíl potýká s malou členskou základnou a také s finančními problémy.

Na závěr lze říci, že kuželky jsou z hlediska historie opravdu zajímavou hrou a jejich vývoj a přechod od zábavné činnosti ke sportovnímu pojetí je pozoruhodný. Původním cílem práce byla jen samostatná historie a vývoj kuželek v Liberci, ale bohužel informace z nejúspěšnějšího období Lokomotivy Liberec se až na několik písemných zápisků kuželkářů nedochovaly. Nejsou k dispozici ani fotky nebo bližší záznamy o prvních kuželkářských oddílech v Liberci. K plánovanému rozšíření v diplomové práci, tak zřejmě nedorazí.

5. Použitá literatura

- DEMETROVIČ, E., a kol.: *Encyklopedie tělesné kultury A - O*. 1.vyd. Praha: Olympia, 1988
- BOSÁK, E., a kol.: *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v ČSSR I*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1969
- KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J., WAIC, M.: *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1566-0
- WAIC, M., a kol.: *Sokol v české společnosti: 1862 – 1938*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 1997. ISBN 80-238-3287-5
- KEJVAL, J., KOŽICH, V., a kol.: *Sto let první české tělovýchovné organizace v Liberci 1886 – 1986*. 1. vyd. Liberec: Severografia, 1986
- JANČÁLEK, P., HOLÝ, P.: *České kuželky 1937 – 2007*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2007. ISBN 978-80-7376-066-3
- JEŽEK, P.: *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu III. díl, přehled základní sportovní literatury*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1971

6. Seznam příloh

6.1. Seznam použitých obrázků

- 1) Obrázek č. 1. - Starý způsob stavění kuželek
- 2) Obrázek č. 2. - Základní postavení kuželek a jejich číslování
- 3) Obrázek č. 3. - Podoba domečku
- 4) Obrázek č. 4. - Pomůcka pro hru vajíčko
- 5) Obrázek č. 5. - První kuželkářská pravidla
- 6) Obrázek č. 6. - Pohled na dráhy staré kuželny Lokomotivy Liberec
- 7) Obrázek č. 7. - Pohled do hlediště staré kuželny Lokomotivy Liberec
- 8) Obrázek č. 8. - Pohled na dráhy nové kuželny Lokomotivy Liberec
- 9) Obrázek č. 9. - Ivo Blaževič a Miroslav Kočárek mistrovství světa 1968 Linz
- 10) Obrázek č. 10. - Uvedení Iva Blaževiče do síně slávy
- 11) Obrázek č. 11. - Bohumír Dušek při reprezentačním utkání ČSSR vs. NDR v roce 1979 v Liberci (první zleva)
- 12) Obrázek č. 12. - Bohumír Dušek při utkání

6.2. Seznam použitých tabulek

- 1) Tabulka č. 1. - Parametry náčiní pro bowling a kuželky
- 2) Tabulka č. 2. - Základní postavení kuželek a jejich číslování
- 3) Tabulka č. 3. - Bodování jednotlivých figur ve hře Honér
- 4) Tabulka č. 4. - Medailové úspěchy mužů na světových šampionátech
- 5) Tabulka č. 5. - Medailové úspěchy žen na světových šampionátech
- 6) Tabulka č. 6. - Medailové úspěchy juniorů na světových šampionátech
- 7) Tabulka č. 7. - Medailové úspěchy juniorek na světových šampionátech
- 8) Tabulka č. 8. - Umístění Lokomotivy Liberec v ligových soutěžích 1969 – 2011